

**Vysoká škola Evropských a regionálních studií, o. p. s.,
České Budějovice**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

POSTAVENÍ POŠKOZENÉHO V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

Autor práce: Petr Kutlák
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: kombinovaná
Vedoucí práce: JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2012

Autorská doložka

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....
autor

Poděkování

Rád bych poděkoval panu JUDr. Romanovi Svatošovi, Ph.D., za jeho odborné vedení bakalářské práce.

Autor práce děkuje oponentovi za objektivní a příznivé posouzení textu.

ABSTRAKT

KUTLÁK, P. *Postavení poškozeného v trestním řízení: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2012. 50 s.
Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Klíčová slova: trestní řád, poškozený, oběť, škoda, náhrada škody, soudní řízení, trestní řízení

Bakalářská práce analyzuje problematiku procesního postavení osoby poškozené a oběti v českém trestním řízení. Práce mapuje jednotlivá procesní práva a další prostředky v českém trestním řádu. Dále je zmíněno řízení o náhradě škody. Práce neopomíná ani rozbor institutu u osoby mladistvé. Pro zajímavost jsou zmíněny i historické právní úpravy a výdobytky mezinárodního a evropského práva.

ABSTRACT

KUTLÁK, P. *The position of the victim in criminal proceedings : Bachelor thesis.*
České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2012. 50 s.
Supervisor: JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Key words: Criminal Procedure Code, the victim, victim, damage, damages,
court procedure, criminal procedure

Bachelor thesis analyzes the procedural status of victim and the victim in the Czech criminal proceedings. The study deals with the various procedural rights, and other resources in the Czech Criminal Code. It is also mentioned action for damages. Work does not omit analysis of institute for young people. It is interesting to mention the historical and legal arrangements, and achievements of international and European law.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1. CÍL A METODIKA.....	9
2. HISTORICKÝ EXKURS DO PRÁVNÍ ÚPRAVY POSTAVENÍ POŠKOZENÉHO.....	11
2.1 TRESTNÍ ŘÁD Z ROKU 1873.....	11
2.2 TRESTNÍ ŘÁD Z ROKU 1950.....	12
2.3 TRESTNÍ ŘÁD Z ROKU 1956.....	13
2.4 TRESTNÍ ŘÁD Z ROKU 1961 A JEHO PŮVODNÍ ZNĚNÍ.....	14
3. AKTUÁLNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA V TRESTNÍM ŘÁDU A POJMOSLOVÍ PROBLEMATIKY POŠKOZENÉHO.....	16
3.1 POJEM POŠKOZENÉHO.....	16
3.2 ROZDÍL MEZI POŠKOZENÝM A OBĚTÍ.....	18
3.3 PRÁVNÍ SUBJEKTIVITA POŠKOZENÉHO.....	19
3.4 ZÁKONNÝ ZÁSTUPCE, OPATROVNÍK A PRÁVNÍ NÁSTUPCE.....	20
4. VYBRANÉ MEZINÁRODNÍ A EVROPSKÉ DOKUMENTY A REZOLUCE.....	22
5. PROCESNÍ PRÁVA POŠKOZENÉHO.....	24
5.1 POŠKOZENÝ JAKO PROCESNÍ STRANA.....	24
5.2 PRÁVA VŠECH POŠKOZENÝCH.....	25
5.3 PRÁVA POŠKOZENÉHO DISPONUJÍCÍ PRÁVEM NA NÁHRADU ŠKODY.....	30
5.4 INFORMACE O OBVINĚNÉM.....	32
5.5 ZMOCNĚNEC A SPOLEČNÝ ZMOCNĚNEC.....	35
5.6 SOUHLAS POŠKOZENÉHO S TRESTNÍM STÍHÁNÍM.....	37
6. ADHEZNÍ ŘÍZENÍ.....	39
6.1 DEFINICE ADHEZNÍHO ŘÍZENÍ A JEHO SUBJEKTY.....	39
6.2 PODMÍNKY PŘIZNÁNÍ NÁHRADY ŠKODY.....	39
6.3 ROZHODOVÁNÍ O NÁHRADĚ ŠKODY V ADHEZNÍM ŘÍZENÍ.....	42
6.4 OPRAVNÉ PROSTŘEDKY POŠKOZENÉHO.....	43

7.	PROCESNÍ PRÁVA POŠKOZENÉHO V ŘÍZENÍ VE VĚCECH TÝKAJÍCÍCH SE OSOB MLADISTVÝCH.....	45
7.1	ZÁKON O SOUDNICTVÍ VE VĚCECH MLÁDEŽE.....	45
7.2	ZÁJMY A PRÁVA POŠKOZENÉHO V ŘÍZENÍ VE VĚCECH MLÁDEŽE.....	46
7.3	ODSTOUPENÍ OD TRESTNÍHO STÍHÁNÍ.....	47
	ZÁVĚR.....	49
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	51

ÚVOD

„Listina základních práv a svobod, která je součástí českého ústavního pořádku, ve svém článku 36 odst. 1 zakotvuje základní demokratické právo na soudní ochranu a to ve smyslu, že každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.“ Dotčené ustanovení je dále provedeno do článků 36 až 38. Z těchto ustanovení vycházejí i oprávnění poškozeného, jde o základní nezadatelná práva každého člověka. Jednotlivými dílčími právy a ochranou poškozeného se zabývá trestní řád (zákon č. 141/1961 Sb.).

Postavení poškozeného v trestním řízení je tématika významná a stále aktuální. Poškozený je subjektem, ale také samostatnou a nezávislou stranou trestního řízení s celou řadou procesních práv, jež mu umožňují v řízení aktivně vystupovat. V minulosti však nebylo jeho postavení zdaleka tak optimistické, zejména ve srovnání s oprávněními obviněného, jejichž rozšiřování bylo stálým předmětem prvních polistopadových novel. Naštěstí pro všechny poškozené se v posledních letech snaží zákonodárce zmíněnou disproporci vyrovnat a postavení poškozeného posiluje. Vždyť právě poškozený je osobou, která je trestným činem nejvíce dotčena a její ochrana je stejně důležitá jako ochrana osoby, proti níž se trestní řízení vede. V zájmu poškozeného je nejen nahradit materiální škodu, jež mu v souvislosti s trestným činem vznikla, ale též maximálně minimalizovat jeho psychické a sociální újmy. Zejména vystupuje-li poškozený jako svědek (což je situací poměrně častou), je více než na místě šetrné zacházení a prevence sekundární viktimizace. Aktuálním úkolem je též zajištění péče, pomoci a ochrany svědkům – obětem trestných činů před soudním řízením, během něj i po jeho skončení. Právě ochrana svědků a poškozených není za současné právní úpravy ani zdaleka dostatečná. Ale to už je oříšek pro zákonodárce.

1. CÍL A METODIKA

Poškozený vystupuje jako jedna z procesních stran trestního řízení, přičemž za poškozeného se považuje osoba, které bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda. Poškozenému je trestním řádem přiznán značný rozsah procesních práv, které může v rámci trestního řízení uplatnit a současně mu trestní řád poskytuje možnost aktivního vystupování v trestním řízení. Důležité je, že jako poškozený může vystupovat každý, komu bylo trestným činem ublíženo, ať už uplatňuje nebo neuplatňuje náhradu škody vůči obviněnému. Jako subjekt adhezního řízení pak vystupuje jen poškozený s nárokem na náhradu škody (ustanovení § 43 odst. 3 trestního řádu).

Na oběť trestného činu existuje celá řada pohledů z pozic kriminalistických, kriminologických, psychologických, či sociologických. Postavení toho, komu bylo trestným činem ublíženo, však z hlediska trestního práva procesního upravuje především trestní řád. Trestní řád označuje jako poškozeného osobu jak fyzickou, tak i právnickou. Orgánům činným v trestním řízení poškozený slouží mnohdy jen jako podnět k zahájení trestního stíhání, popřípadě i jako svědek v trestním řízení a o jeho postavení se již více nezajímají, čímž může docházet k sekundární viktimizaci poškozeného.

Tím, že trestní soud rozhoduje nejen o vině a trestu, ale i o nároku poškozeného k náhradě škody v trestním řízení a vyslovuje povinnost pachatele nahradit způsobenou škodu, zajišťuje jednak návratnost hodnot, které byly trestným činem narušeny, a dále se prohlubuje i výchovný účinek trestního řízení. Novelami trestního řádu z první poloviny devadesátých let byla zavedena možnost vypořádat nárok na náhradu škody i bez odsuzujícího rozsudku, například podmíněným zastavením trestního stíhání nebo schválením narovnání, jsou-li splněny předem stanovené podmínky.

Ve své bakalářské práci se zabývám problematikou poškozeného a jeho místem a postavením v českém trestním procesu. Zamýšlím se nad rozsahem jeho procesních oprávnění, tak jak mu je přiznává zákon i jak jsou uplatňována v praxi. Pojednávám také o adhezním řízení samotném a způsobech a možnostech soudů při rozhodování o nároku na náhradu škody. Na závěr nezapomínám ani na specifika řízení ve věcech týkajících se osob mladistvých, se zaměřením na osobu poškozenou. Nedílnou součástí práce je i výčet a krátká exkurze právních předpisů, a to historických i aktuálních vnitrostátních, mezinárodních a evropských.

Cílem bakalářské práce je především vymežit pojem poškozeného a jeho postavení. Dále se věnuji rozboru práv poškozeného, a to jednak práv, která náleží každému poškozenému a práv, která přísluší poškozenému s nárokem na náhradu škody v rámci trestního řízení. Současně zmiňuji taktéž možnost vzdání se procesních práv poškozeného. Cílem není podrobný výklad o celé problematice, nýbrž volně popisná jasně strukturovaná pasáž o praktických a legálních výdobytcích dané problematiky.

2. HISTORICKÝ EXKURS DO PRÁVNÍ ÚPRAVY POSTAVENÍ POŠKOZENÉHO

2.1 TRESTNÍ ŘÁD Z ROKU 1873

Je třeba si uvědomit, že na území Československa v oblasti trestního práva procesního v tomto období platil tzv. právní trialismus – v českých zemích byl trestní proces upraven trestním řádem č. 119/1873 ř. z., na Slovensku a Podkarpatské Rusi to byly bývalé uherské zákony čl. XXXIII/1896. Zmiňovaný rakouský trestní řád upravoval právní postavení poškozeného v závislosti na tom, zda se jednalo o delikt stíhaný veřejnou žalobou, nebo o delikt, jehož stíhání bylo vyhrazeno žalobě soukromé.

Trestní řád č. 116/1873 ř. z. patřil mezi tzv. reformované trestní řády. Pokud jde o osobu poškozenou trestným činem, zmíněný trestní řád rozlišoval soukromého žalobce a soukromého účastníka, jejich právní postavení záviselo na tom, zda se jednalo o činy stíhané z moci úřední (veřejnožalobní) nebo o činy, jejichž stíhání stát vyhradil soukromé žalobě.¹ Podle ustanovení § 47 trestního řádu se mohl každý, komu bylo v jeho právech ublíženo zločinem nebo přečinem, který se měl z úřední povinnosti stíhat, až od počátku hlavního přelíčení pro své nároky soukromoprávní připojit k trestnímu řízení, stal se tak soukromým účastníkem (adherentem).² Právem připojit se k trestnímu řízení nedisponoval každý, komu trestným činem bylo ublíženo, ale pouze ten, kdo z takového ublížení vyvozoval, a to proti obviněnému, nároky soukromoprávní, tj. ty, jež měly obsah práv majetkových nebo rodinných. Již v tom okamžiku, kdy se soukromý účastník k trestnímu řízení připojil, nemohlo být bezprostředně zkoumáno, zda mu soukromoprávní nárok, s nímž se připojil, také příslušel. O tom se mělo rozhodnout až v samotném trestním řízení. Nezbytnou podmínkou pro to, aby takové zjištění vůbec bylo možno učinit, bylo ovšem to, aby ten, kdo se dožadoval postavení soukromého účastníka, se dotčeného nároku také domáhal.³

Vzhledem k tomu, že snahou soukromého účastníka bylo odsouzení pachatele a že působil jako faktický orgán žaloby, vybavil jej trestní řád řadou procesních oprávnění:

---

¹ KALLAB, J. Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské. Praha : Melantrich, 1935., s. 36

² STORCH, F. Řízení rakouské trestní, I. díl. Praha : J. Otto, 1887., s. 281

³ RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEŽULOVÁ, J. Poškozený a adhezní řízení v České republice. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007., s. 62 a 63

- a) napomáhání státnímu zástupci k usvědčení obviněného;
- b) nahlížení do spisů (i v přípravném řízení), pokud zde nebyla překážka;
- c) možnost vystupovat jako svědek;
- d) právo na obeslání k hlavnímu líčení, možnost klást otázky a právo na závěrečné slovo tamtéž;
- e) právo na opravné prostředky, ovšem pouze tehdy, uznal-li soud částečně jeho nároky a pouze v řízení přestupkovém;
- f) právo na náhradu útrat zastupování.

Zvláštním oprávněním pak byla možnost poškozeného podat podpůrnou žalobu. Tu poškozený podával v případě, že veřejný žalobce upustil od stíhání. Jako i v jiných případech, trestní řád rozlišoval možnost výkonu tohoto práva v řízení o zločinech a přečinech a v řízení přestupkovém.

Nároky na uplatnění podpůrné žaloby se pak lišily od pouhého návrhu na zákonné potrestání v řízení před okresními soudy, přes nutnost rozhodnutí soudu v řízení o zločinech a přečinech, prohlášení o trvání na obžalobě ve třídní lhůtě, pokud byl již obžalovaný dán v obžalobu,⁴ až po nutnost osobní účasti poškozeného v případě, že veřejný žalobce ustoupil od obžaloby v hlavním líčení. Ve všech těchto případech stačilo prohlášení poškozeného, že na obžalobě trvá.

Poškozený fakticky vystupoval na stejné úrovni jako státní zástupce, což ostatně potvrzuje i ustanovení § 460 odst. 2 trestního řádu, kdy měl poškozený při uplatňování obžaloby právo „podniknout u soudu vše, co by jinak tvořilo oprávnění státního zástupce“. Samozřejmě tím bylo myšleno pouze oprávnění státního zástupce jako procesní strany a nikoliv oprávnění plynoucí z jeho úředního postavení.

Trestní řád rozlišoval tři druhy nároků na škodu, přičemž pro všechny platilo, že musely vzniknout v přímé souvislosti s trestným činem a musely být proveditelné civilní žalobou. Nejčastěji uplatňovaným nárokem byl nárok na náhradu škody, který zahrnoval i náhradu ušlého zisku a zahlazení utržené urážky. Stejně jako dnes měl i v této úpravě soud možnost tuto náhradu snížit v případě, že jí poškozený přecenil.

2.2 TRESTNÍ ŘÁD Z ROKU 1950

Trestní řád č. 87/1950 Sb. byl vypracován spolu s novým trestním zákonem č. 86/1950 Sb. „Osoba, která byla trestným činem poškozena, měla velký zájem na

⁴ JELÍNEK, J. Poškozený v českém trestním řízení. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1998., s. 14

výsledku trestního řízení. Výsledek řízení měl totiž význam pro otázku jejích nároků vzešlých z trestného činu, jestliže trestní soud rozsudkem zjistil, že byl spáchán trestný čin a kdo jej spáchal, vyřešil tím i právní základ občanskoprávního nároku. Kromě toho odsouzení pachatele znamenalo pro poškozeného určité osobní zadostiučinění. Poškozený mohl v trestním řízení uplatňovat nároky na náhradu škody vzešlé z trestného činu.⁵

Procesní práva, která tento trestní řád poškozenému přiznával, byla do značné míry identická s procesními právy poškozeného dle předchozí úpravy. Oproti ní měl poškozený tato práva:

- a) právo být vyrozuměn o konání hlavního a odvolacího líčení (pokud se nedostavil, soud rozhodl o jeho návrzích dle spisu);
- b) právo učinit návrh k uplatnění svého nároku, a to nejpozději do zahájení hlavního líčení – ač své nároky mohl uplatňovat již na základě předchozí úpravy, až tato zároveň ustanovila povinnost předsedy senátu poškozeného k podání tohoto návrhu vyzvat;
- c) právo podat odvolání proti odsuzujícímu výroku pro nesprávnost výroku o nárocích, případně pro včasné nerozhodnutí soudu - o tomto svém právu musel být poškozený poučen v rozsudku;
- d) právo na zajištění movitých věcí či pohledávek obviněného v případě, pokud zde byla důvodná obava, že uspokojení jeho nároků bude mařeno – toto zajištění mohl navrhnout sám poškozený a nevztahovalo se na odměnu za práci a pohledávky plynoucí z národního pojištění.

2.3 TRESTNÍ ŘÁD Z ROKU 1956

Trestní řád č. 64/1956 Sb. nově upravil zejména přípravné řízení, předběžné projednání žaloby, ve výrazné míře i odvolací řízení. Výkon rozhodnutí byl přenesen z prokurátora na soudy. Úprava obsažená v trestním řádu byla podstatně podrobnější, než tomu bylo v případě procesního kodexu z roku 1950.

Tento trestní řád zpřesnil definici poškozeného v tom směru, že v otázce způsobené škody stanovil, že o nároku na její náhradu musí být možné rozhodnout v řízení ve věcech občanskoprávních, čili poškozeným nemohl být ten, o jehož nárocích

---

⁵ RŮŽIČKA, M., PÚRY, F., ZEZULOVÁ, J. Poškozený a adhezni řízení v České republice. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007., s. 133

by se rozhodovalo například ve správním řízení. Poškozený navíc nesměl být v daném řízení spoluobviněným.

Procesní práva, přiznaná poškozenému tímto trestním řádem, téměř identická s procesními právy poškozeného dle předchozí právní úpravy. Novinkami zde bylo právo poškozeného klást vyslýchaným osobám otázky, a také povinnost orgánů činných v trestním řízení poskytnout poškozenému plnou možnost k uplatnění jeho práv. Na druhé straně, výkon těchto jeho práv byl omezen tím, že o rozhodnutí o nároku na náhradu škody nemohl žádat při řízení náležejících do příslušnosti krajského soudu. Stejně tak nemohl o toto rozhodnutí žádat v případě, pokud již tento nárok uplatnil v řízení ve věcech občanskoprávních.

V trestním řízení bylo možné vyřizovat jen takové nároky, které by bylo možno uplatňovat žalobou v řízení podle hlavy jedenácté druhého dílu občanského soudního řádu č. 142/1950 Sb. Jiné občanskoprávní věci buď pojmově nepřicházely v úvahu, nebo vyžadovaly takový způsob řízení, že v rámci trestního řízení nebyly k jejich projednání vhodné podmínky.⁶

2.4 TRESTNÍ ŘÁD Z ROKU 1961 A JEHO PŮVODNÍ ZNĚNÍ

Důvodová zpráva k návrhu trestního řádu, jenž byl posléze schválen a vyhlášen pod č. 141/1961 Sb., velmi obsírně uváděla, že osnova přinášela velmi závažné změny v úpravě procesního postavení osoby poškozené trestným činem a v úpravě rozhodování o jejím nároku na náhradu škody. Osnova poskytovala poškozenému právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisu, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání, k věci se vyjadřovat a v případech, kdy podal návrh na náhradu škody, právo podat opravný prostředek do výroku o náhradě škody, nikoli však do výroku o vině a trestu.

První změna spočívala v dělení poškozených na dvě skupiny, a to jednak na poškozené dle ustanovení § 43 odst. 1 dotčené úpravy, jednak na poškozené s právem uplatňovat nárok na náhradu škody dle ustanovení § 43 odst. 3. Další novinkou v tomto trestním řádu bylo oprávnění soudu rozhodovat v trestním řízení i o takovém nároku, kde by jinak byl příslušný jiný orgán než soud. Stejně tak mohl rozhodnout i o takovém nároku, kde by řízení ve věcech občanskoprávních muselo předcházet řízení rozhodčí.

---

⁶ KOLEKTIV PRACOVNÍKŮ KATEDER TRESTNÍHO PRÁVA PRÁVNICKÝCH FAKULT V PRAZE A V BRATISLAVĚ. Trestní řízení (nástin učebnice). Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1986., s. 96

Významnými změnami byla i možnost poškozeného podat odvolání a možnost prokurátora uplatnit nárok na náhradu škody za poškozeného.

Samotné vymezení poškozeného bylo trestním řádem č.141/1961 Sb. rozšířeno, a to tak, že nadále jím byl nejen ten, komu byla způsobena majetková škoda, ale i ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, komu byla způsobena morální či jiná škoda. Tak např. poškozeným byl kdokoliv, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, ač z tohoto nemohl vyvozovat nárok na náhradu škody.

V adhezním řízení podle trestního řádu bylo možno uplatňovat náhradu jakékoliv škody. I pojítka škody bylo mnohem širší, kdy za poškozeného byl považován ten, komu byla způsobena majetková škoda, ten, komu bylo ublíženo na zdraví i ten, komu byla způsobena tzv. morální škoda. V případě této morální škody pak mohl být poškozeným i dědic oběti, osoby, které s ním žily ve společné domácnosti apod. Za morální škodu se ovšem nepovažoval zásah do zájmů založených na subjektivních pocitech, jinak by totiž docházelo k zásahům značného množství osob do trestního řízení.

Dalším posílením nároků poškozeného byla možnost prokurátora navrhnout soudu uložit obžalovanému v odsuzujícím rozsudku náhradu škody způsobenou trestným činem. Souviselo to s dobou vzniku daného trestního řádu a týkalo se to zejména případů, kdy bylo nutné chránit zájmy společnosti, zvláště pokud byla škoda způsobena na věcech v socialistickém vlastnictví.

3. AKTUÁLNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA V TRESTNÍM ŘÁDU A POJMOSLOVÍ PROBLEMATIKY POŠKOZENÉHO

Český trestní řád č. 141/1961 Sb. přiznal obdobně jako trestní řády z roku 1950 a 1956 výlučné žalobní právo jen státnímu orgánu v postavení veřejného žalobce (dnes státního zástupce). Poškozený tak nemá právo podat obžalobu nebo převzít trestní stíhání podobně jako tomu bylo podle právní úpravy z roku 1873. Přesto platná právní úprava poskytuje některým kategoriím poškozených možnost ovlivnit zahájení či pokračování v trestním stíhání vůči konkrétní osobě tím, že v taxativně uvedených případech podmiňuje některé úkony orgánů činných v trestním řízení souhlasem poškozeného. Důvodem zavedení této úpravy bylo upřednostnění určitých vazeb mezi obviněným a obětí před potřebou trestního postihu. Z pohledu zahraničních úprav podobného druhu (soukromá či podpůrná žaloba) však je tento český institut spíše kuriózní.⁷

3.1 POJEM POŠKOZENÉHO

Pojem poškozený je vymezen ustanovením § 43 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění. Poškozeným se v tomto smyslu myslí „ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda“. V tomto ustanovení je tedy vymezen pojem poškozeného jako strany v trestním řízení. Nyní k důležitým pojmům, které výše citovaná definice obsahuje. „Ublížením na zdraví se rozumí takový stav (onemocnění, poranění), který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje výkon obvyklé činnosti nebo má jiný vliv na obvyklý způsob života poškozeného a který zpravidla vyžaduje lékařského ošetření, i když nezanechá trvalé následky.“⁸ Majetkovou škodou se rozumí jen skutečně vzniklá škoda, kterou lze vyjádřit v penězích.⁹ Morální škoda je způsobena například některými trestnými činy proti lidské důstojnosti nebo některými trestnými činy hrubě narušujícími občanské soužití. „Jinou škodou se zde rozumí zejména škoda způsobená na právech, popřípadě porucha zdraví menší intenzity. Jiná škoda vzniká také například jednáním pachatele proti životu nebo zdraví, eventuálně

⁷ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha : Linde, 2006., s. 192 a 193

⁸ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád : komentář, I. díl. 6. dopl. a přeprac. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008., s. 310

⁹ R 15/1966 a R 55/1971.

proti majetku, které je z hlediska stádií vývoje trestného činu toliko přípravou nebo pokusem. Takovým jednáním jsou ohroženy společenské vztahy týkající se života, popřípadě zdraví občana, proti němuž útok směřoval, nebo společenské vztahy týkající se jeho majetku. V tomto případě škoda způsobená na bezpečnosti života občana, zdraví a majetku je jinou škodou.¹⁰

Neposlední podmínkou je skutečnost, že škoda byla způsobena trestným činem, tedy musí být v příčinné souvislosti se skutkem, pro který je obviněný, respektive obžalovaný stíhán. Jinými slovy, musí se jednat o skutek uvedený v žalobním návrhu, na jehož právním posouzení však nezáleží. Po novele trestního řádu č. 265/2001 Sb. se skutkem rozumí též dílčí útok pokračujícího trestného činu, proto může poškozený uplatňovat jen ty vzniklé škody, které vyplývají z dílčího útoku pokračujícího trestného činu, pro nějž se vede řízení, v němž poškozený svůj nárok na náhradu uplatnil. Nevznikla-li škoda v příčinné souvislosti se skutkem (dílčím útokem pokračujícího trestného činu), jenž je uveden v žalobním návrhu a pro který je obviněný stíhán, a osoba i přes poučení dle ustanovení § 46 uplatňuje nárok na náhradu této škody, soud rozhodne usnesením dle § 206 odst. 3, že ji jako poškozenou nepřipouští.

Poškozený neztrácí své postavení v trestním řízení ve smyslu § 43 odst. 1 tím, že mu byla již škoda plně nahrazena, třeba ještě před zahájením trestního stíhání, popřípadě v jeho průběhu.¹¹ Trestní řád totiž rozlišuje dvě kategorie poškozených. Jednak poškozené, kteří mohou žádat náhradu škody v adhezním řízení, a pak poškozené bez tohoto oprávnění, kteří disponují pouze procesními právy vyjmenovanými v § 43 odst. 1.

Zákonná definice pojmu poškozený byla zúžena tzv. velkou novelou trestního řádu, kterou byl do § 43 vložen nový druhý odstavec, znějící: „za poškozeného se nepovažuje ten, kdo se cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem“. „Podle důvodové zprávy vládního návrhu této novely bylo původní vymezení pojmu příliš široké, zejména v případech, kde trestný čin byl spáchán ke škodě státu nebo blíže neurčenému počtu osob. Bylo tedy cílem

---

¹⁰ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád : komentář, I. díl. 6. dopl. a přeprac. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008., s. 311

¹¹ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád : komentář, I. díl. 5. dopl. a přeprac. vyd. Praha : C. H. Beck, 2005., s. 236

zákonodárce vyloučit osoby, jež jsou jednáním pachatelem postiženy až zprostředkovaně anebo se za poškozené jen označují.¹²

Další omezení pojmu poškozený je obsaženo v § 310a trestního řádu, který stanoví, že práva poškozeného podle § 309 a § 311 (tedy právo dát souhlas k rozhodnutí o schválení narovnání a oprávnění s tím související) nepřísluší tomu, na koho pouze přešel nárok na náhradu škody. Vyloučení dědiců a právních nástupců z možnosti dohodnout se s obviněnými o narovnání vyplývá již ze samotného účelu narovnání, kterým je mimo jiné urovnání znepráteleného vztahu mezi oběma stranami, nalezení společně přijatelného řešení. Vzhledem k tomu, že se jedná o dohodu mezi obviněným a poškozeným, je absolutně nemožné, aby jí bylo dosaženo bez účasti jedné ze stran, tedy oběti.

Trestní řád rozlišuje dvě skupiny poškozených. Jednak jsou to ti, kteří mohou žádat náhradu škody, tedy subjekty adhezního řízení, a dále ti, kterým toto právo zákon nepřiznává. „Kriminologie (v jejímž rámci se vyčlenila tzv. viktimologie – nauka o oběti) a v poslední době i zákon (č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, v platném znění) definuje ještě třetí kategorii, kterou je oběť. Pojem poškozený se jen částečně překrývá s pojmem oběť trestné činnosti.“¹³ Rozdíly analyzuji v následující podkapitole.

3.2 ROZDÍL MEZI POŠKOZENÝM A OBĚTÍ

Ustanovení § 2 odst. 2 zákona č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, v platném znění, definuje oběť jako „fyzickou osobou, které v důsledku trestného činu vznikla škoda na zdraví. Za oběť je taktéž považována osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, jestliže zemřelý této osobě výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat.“

Z uvedeného vymezení vyplývá, že pojem poškozeného ve smyslu § 43 odst. 1 trestního řádu je širší než pojem oběti trestné činnosti výše citovaný. Za prvé, oběť je osoba pouze poškozená na zdraví (a osoba pozůstalá po zemřelé oběti trestného činu, poskytovala-li oběť nebo byla-li povinna poskytovat pozůstalému výživu). Kdežto o poškozeném hovoříme také v případě škody majetkové, morální či jiné, přičemž

---

¹² JELÍNEK, J. Postavení poškozeného v trestním řízení – možnosti zdokonalení právní úpravy nejsou vyčerpány. *Kriminalistika* 2/2003, s. 114.

¹³ KRATOCHVÍL, V., MUSIL, J., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva : trestní právo procesní*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007., s. 270

v případě ublížení na zdraví nemusela nutně škoda vůbec vzniknout. Dalším podstatným rozdílem je skutečnost, že trestní řád zahrnuje do pojmu poškozený nejen osobu fyzickou, ale také osobu právnickou. Postavení poškozeného může mít také zdravotní pojišťovna za podmínky, že uhradila zcela nebo zčásti zdravotní péči poskytovanou poškozenému zdravotnickými zařízeními nebo konkrétními lékaři na základě smluv s ní uzavřených. Na druhou stranu je možno říci, že pojem poškozený je v lecčemž užší než pojem oběť, neboť nezahrnuje tzv. nepřímé oběti trestných činů, tedy osoby, jež jsou na přímou oběť zločinu existenčně odkázány.

Jak již vyplývá ze samotného názvu zákona, za splnění podmínek jím stanovených vzniká oběti trestné činnosti nárok na peněžitou pomoc od státu. O tom musí být oběť poučena. Žádost o takovou pomoc je nutno podat v prekluzivní lhůtě jednoho roku ode dne spáchání trestného činu na Ministerstvo spravedlnosti. Pomoc se poskytuje ve výši, jež představuje oběti prokázanou výši ztráty na výděлку a nákladů spojených s léčením, popřípadě ve výši prokázaných nákladů spojených s pohřbem. Je však nutné si uvědomit, že se nejedná o trvalé plnění ze strany státu, ale o bezúročnou půjčku, splatnou po pěti letech po jejím obdržení. Je rovněž otázkou, zda jde o pomoc včasnou, neboť k vyřízení žádosti má ministerstvo lhůtu tří měsíců. „Může se tak lehce stát, že pomoc bude poskytnuta až v době, kdy již nepříznivé následky pomínou a pomoc tak již nebude pro poškozeného/oběť aktuální, zatímco v době, kdy poškozený pomoc nutně potřeboval a trpěl nouzí, musel trpně vyčkávat rozhodnutí ministerstva.“¹⁴

3.3 PRÁVNÍ SUBJEKTIVITA POŠKOZENÉHO

Právní subjektivitu poškozeného trestní právo neupravuje, proto je třeba nahlédnout do jiných právních odvětví. Poškozenou stranou mohou být fyzické i právnické osoby.

Fyzickou osobou, která je oprávněna uplatňovat nárok na náhradu škody, je pouze osoba se způsobilostí k právním úkonům. „Způsobilost fyzické osoby mít práva a povinnosti vzniká narozením. Tuto způsobilost má i počaté dítě, narodí-li se živé.“ (§ 7 odst. 1 občanského zákoníku). „Způsobilost fyzické osoby vlastními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti (způsobilost k právním úkonům) vzniká v plném rozsahu

---

¹⁴ BEDNÁŘ, J. Postavení poškozeného v trestním řízení zejména s přihlédnutím k novým institutům trestního řádu. Praha : Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 1998., s. 48

zletilosti.“ (§ 8 odst. 1 občanského zákoníku). Omezení a zbavení způsobilosti k právním úkonům upravuje občanský zákoník.

Způsobilost mít práva a povinnosti mají i právnické osoby. Právnickými osobami jsou sdružení fyzických nebo právnických osob, účelová sdružení majetku, jednotky územní samosprávy a jiné subjekty, o kterých to stanoví zákon (§ 18 občanského zákoníku). Obchodní zákoník pak jako speciální předpis v ustanovení § 3 odst. 1 stanoví, které právnické osoby se zapisují do obchodního rejstříku. Právní úkony právnické osoby ve všech věcech činí její statutární orgány, tedy ty, kteří jsou k tomu oprávněni smlouvou a zřízením právnické osoby, zakládací listinou nebo zákonem. Za právnickou osobu mohou činit právní úkony i jiní její pracovníci nebo členové, pokud je to stanoveno ve vnitřních předpisech právnické osoby nebo je to vzhledem k jejich pracovnímu zařazení obvyklé. Překročí-li tyto osoby své oprávnění, vznikají práva a povinnosti právnické osobě, jen pokud se právní úkon týká předmětu činnosti právnické osoby a jen tehdy, jde-li o překročení, o kterých druhý účastník nemohl vědět (§ 20 občanského zákoníku). Dále mohou právnické osoby jednat prostřednictvím zástupců.

Je-li účastníkem občanskoprávních vztahů stát, vystupuje jako právnická osoba s rovným postavením jako kterýkoliv jiný účastník těchto vztahů. Za stát před soudem jedná v občanskoprávních vztazích pracovník toho státního orgánu, jehož se věc týká, nebo pověřený pracovník jiného státního orgánu.

3.4 ZÁKONNÝ ZÁSTUPCE, OPATROVNÍK A PRÁVNÍ NÁSTUPCE

Ustanovení § 45 odst. 1 trestního řádu stanoví, že „je-li poškozená osoba zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo je-li způsobilost k právním úkonům omezena, vykonává její práva podle tohoto zákona její zákonný zástupce“. „Zákonný zástupce vykonává na základě tohoto ustanovení práva každé poškozené osoby, zbavené způsobilosti k právním úkonům nebo omezené v této způsobilosti, tedy i osoby nezletilé. Jakmile však taková nezletilá osoba nabyла i v průběhu trestního řízení zletilosti, ať již dovršením osmnácti let nebo uzavřením manželství, jeho práva zanikají.“¹⁵ Kdo je zákonným zástupcem nezletilého upravuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění v ustanovení § 36: rodiče zastupují dítě při právních úkonech, ke kterým není způsobilé. „Ustanovení § 37 pak říká, že žádný z rodičů nemůže

---

¹⁵ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád : komentář, I. díl. 5. dopl. a přeprac. vyd. Praha : C. H. Beck, 2005., s. 254

zastoupit své dítě ve věcech, při nichž by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi rodiči a dítětem nebo ke střetu zájmů těchto rodičů. Spáchal-li např. jeden z rodičů trestný čin ke škodě vlastního nezletilého dítěte, nemůže práva poškozeného dítěte vykonávat druhý rodič, a to vzhledem k možnosti střetu zájmů mezi rodiči a dítětem.¹⁶ Zákon o rodině dále dodává v ustanovení § 37 odst. 2, že „nemůže-li dítě zastupovat žádný z rodičů, ustanoví soud dítěti opatrovníka, zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí, který bude dítě v řízení či při určitém právním úkonu zastupovat“.

Možnost ustanovení opatrovníka upravuje také § 45 trestního řádu v odstavci druhém, který stanoví, že „v případech, v nichž zákonný zástupce poškozeného nemůže vykonávat svá práva uvedená v odst. 1 a je nebezpečí z prodlení, předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce ustanoví k výkonu práv poškozeného opatrovníka. Proti rozhodnutí o ustanovení opatrovníka je přípustná stížnost.“. Toto rozhodnutí činí předseda senátu, popřípadě státní zástupce formou usnesení. Případná stížnost však nemá odkladný účinek. V praxi se jedná zejména o případy, kdy jsou zákonní zástupci poškozeného například dlouhodobě hospitalizováni v nemocnici nebo dlouhodobě pobývají v cizině nebo také již zmiňovaná kolize mezi zákonnými zástupci.

Trestní řád nezapomněl ani na případy úmrtí poškozeného - fyzické osoby, popřípadě na případy zániku osoby právnické nebo přechodu či převodu práv právnické osoby (prodejem podniku nebo při fúzi) na jinou právnickou osobu. Ustanovení § 45 odst. 3 upravuje problematiku právního nástupce takto: jde-li o uplatnění nároku na náhradu škody, přecházejí práva, která tento zákon přiznává poškozenému, i na jeho právního nástupce. „Právním nástupcem poškozené fyzické osoby v případě její smrti budou dědicové. V trestním řízení je nutno objasnit, zda se skutečně jedná o právního nástupce (dědice) poškozeného, či nikoliv.“¹⁷ Soud zjišťuje, kdo z nich pokračuje v právech poškozeného.

Je nerozhodné, zda smrt poškozeného, popřípadě zánik právnické osoby, nastaly před zahájením trestního řízení nebo v jeho průběhu. Právního nástupce v obou případech pokračuje v právech poškozeného, přičemž vstupuje přímo do práv poškozeného. Uplatnil-li poškozený svůj nárok dle § 43 odst. 3, nemusí ho již právního nástupce uplatňovat, ale musí dát jasně a srozumitelně najevo, že hodlá pokračovat ve výkonu práv poškozeného.¹⁸

---

¹⁶ R 13/1987.

¹⁷ R 16/1993.

¹⁸ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád : komentář, I. díl. 5. dopl. a přeprac. vyd. Praha : C. H. Beck, 2005., s. 254 a 255

4. VYBRANÉ MEZINÁRODNÍ A EVROPSKÉ DOKUMENTY A REZOLUCE

V této kapitole jen ve stručnosti vyjmenuji významné mezinárodní a evropské dokumenty zabývající se problematikou postavení poškozeného a oběti trestného činu.

Mezi významné dokumenty tedy patří zejména:

- a) Deklarace základních principů spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití moci (1985) – tento nezávazný dokument stanovil minimální standard pro zacházení s oběťmi trestných činů a je považován za „Magnu chartu“ obětí trestných činů na celém světě;
- b) Úmluva Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (2000) – předmětem Úmluvy je podpora mezinárodní spolupráce při prevenci a boji proti mezinárodnímu organizovanému zločinu, čl. 25 říká, že smluvní strany mají přijmout možná opatření k zajištění pomoci a ochraně obětem trestných činů;
- c) Evropská úmluva o odškodňování obětí násilných trestných činů (1983) – stanoví závazný minimální standard pro odškodnění obětí násilných trestných činů;
- d) Doporučení Rady Evropy č. R (85) 11 o postavení oběti v rámci trestního práva a trestního procesu (1985) – podle rezoluce je základní funkcí trestního soudnictví uspokojení potřeb a ochrana zájmů obětí trestné činnosti, a proto je důležité zvýšit důvěru oběti v trestní justici a zabezpečit její spolupráci s trestní justicí, zejména je-li v postavení svědka;
- e) Doporučení Rady Evropy č. R (87) 21 o pomoci obětem trestných činů a prevenci viktimizace (1987) – především zajišťuje podporu obětem trestných činů a vytváří a podporuje služby poskytující pomoc obětem;
- f) Doporučení Rady Evropy č. R (87) 18 o zjednodušení trestního řízení (1987) – dokument zavádí specifické formy vyřizování trestních věcí (princip podmíněného zastavení trestního stíhání, princip narovnání a zjednodušeného řízení, dohodovací řízení, princip legality trestního stíhání);
- g) Doporučení Rady Evropy č. R (99) 19 týkající se zprostředkování, respektive mediace v trestních věcech (1999) – týká se mj. mediační služby, která má mít samostatné postavení v rámci systému trestního soudnictví, v rámci mediace se mají uplatňovat základní procesní záruky, zvláštní právní

ochrana mladistvých v soudním řízení má být poskytována právě v mediačním řízení;

- h) Green Paper Evropské komise Evropské unie (2001) – komise konstatuje, že i nadále existují v členských státech EU velmi výrazné rozdíly v systému odškodňování obětí trestných činů a jsou nastavena odlišná kritéria, která se uplatňují při odškodňování;
- i) Směrnice Rady 2004/80/ES o odškodňování obětí trestných činů (2004) – direktiva stanoví, že do 1. července 2005 má mít každý členský stát v platnosti vnitrostátní zákon, který zaručuje spravedlivé a přiměřené odškodnění obětí trestných činů.

Domnívám se, že klíčovým v této věci je Rámcové rozhodnutí Rady Evropské unie o postavení obětí v trestním řízení ze dne 15. března 2001. Podle tohoto Rozhodnutí „je nezbytné sblížit pravidla a praxi týkající se postavení a základních práv obětí, se zvláštním zřetelem na respektování důstojnosti obětí, na jejich právo poskytovat a přijímat informace, právo rozuměn a být pochopen, právo být chráněn v jednotlivých stádiích řízení a právo na přihlídnutí ke znevýhodnění, které může být způsobeno bydlištěm v jiném členském státě, než ve kterém byl trestný čin spáchán. Rámcové rozhodnutí však neukládá členským státům povinnost zaručit obětem stejné zacházení jako stranám řízení“¹⁹.

Čl. 2 zakotvuje princip respektování důstojnosti obětí a uznání jejich práv a oprávněných zájmů, zejména v rámci trestního řízení. Podle tohoto článku má každý členský stát povinnost zajistit, aby s oběťmi, jež jsou zvláště ohrožené, bylo zacházeno zvláštním způsobem, který co nejlépe odpovídá jejich situaci. Podle čl. 3 každý členský stát zaručí, aby oběti mohly být v průběhu řízení vyslechnuty a mohly poskytovat důkazy. Rámcové rozhodnutí obsahuje i jednoznačné vyjádření práva oběti přijímat informace. Na tuto úpravu navazuje znění čl. 5, jestliže požaduje zajištění komunikace s oběťmi. Právo oběti na zvláštní pomoc (právní moc) jest zakotveno v čl. 6 a právo na ochranu soukromí oběti a ochranu před odplatou a zastrahováním je adekvátně pokryto čl. 8. V neposlední řadě ustanovení článku devátého stanoví povinnost zajistit, aby oběť trestného činu měla nárok na vydání rozhodnutí v přiměřené době o odškodnění pachatelem v rámci trestního řízení.

---

¹⁹ RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEŽULOVÁ, J. Poškození a adhezní řízení v České republice. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007., s. 53

5. PROCESNÍ PRÁVA POŠKOZENÉHO

5.1 POŠKOZENÝ JAKO PROCESNÍ STRANA

Poškozený má jako procesní strana zcela samostatné a nezávislé postavení. Není závislý na ostatních stranách, a to ani na státním zástupci, přestože jejich zájmy jsou často totožné. V řízení stojí poškozený na straně žalobce, s nímž má až na jisté odlišnosti podobné postavení. Významným rozdílem je oprávnění státního zástupce podat a zastupovat obžalobu, popřípadě ji vzít zpět, kterým poškozený v našem právním systému na rozdíl od jiných úprav nedisponuje. Dále je třeba připomenout, že na rozdíl od státního zástupce nemusí poškozený vystupovat nestranně a nezaujatě. A v neposlední řadě, účast poškozeného není povinná v žádném stádiu trestního řízení. Naopak, účast státního zástupce je nezbytná, kupříkladu hlavní líčení se koná pouze za jeho stálé přítomnosti.

Procesní práva poškozeného v českém trestním řízení směřují jednak k dosažení morální satisfakce spočívající v odsouzení pachatele, dále ke smírnému urovnání sporu v rámci narovnání, a samozřejmě také k přiznání nároku na náhradu škody v adhezním řízení.²⁰

Platný trestní řád přiznává poškozenému vcelku široké spektrum procesních práv. Obsažena jsou zejména v ustanovení § 43 až § 51b trestního řádu, podrobněji pak v dalších ustanoveních na různých místech trestního řádu. Lze je rozdělit na ta práva, která náleží každému poškozenému bez rozdílu, a na ta, která náleží jen těm poškozeným, kteří mají proti obviněnému nárok na náhradu škody v adhezním řízení.

Na tomto místě je také nutno zmínit ustanovení § 44 odst. 1 trestního řádu, které říká, že „oprávnění poškozeného nemůže vykonávat ten, kdo je v trestním řízení stíhán jako spoluobviněný“, ačkoliv může být trestným činem spoluobviněného opravdu poškozen a vznikla mu případně i majetková škoda. „Poškozený je v podstatě občanskoprávním odpůrcem obviněného, který mu způsobil škodu, a také v trestním řízení vykonává svá práva proti obviněnému. Proto je logické, že v jednom řízení nemůže zároveň vystupovat ve dvojím vzájemně protichůdném procesním postavení.“²¹ Jiná situace by však nastala, bylo-li by trestní řízení proti spoluobviněnému vyloučeno ze společného řízení anebo vedlo-li by se od začátku zvlášť. V takovém případě už se

²⁰ JELÍNEK, J. Poškozený v českém trestním řízení. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1998., s. 41

²¹ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád : komentář, I. díl. 5. dopl. a přeprac. vyd. Praha : C. H. Beck, 2005., s. 250

nejedná o spoluobviněné a osoba, která je v jednom řízení obviněným, může v jiném řízení vystupovat jako poškozený se všemi procesními právy.

Ustanovení § 206 odst. 3 trestního řádu dále dodává, že „uplatňuje-li práva poškozeného osoba, které toto právo zřejmě nepřísluší, vysloví soud usnesením, že onu osobu jako poškozeného k hlavnímu líčení nepřipouští. Takové rozhodnutí nebrání uplatnění nároku na náhradu škody před příslušným orgánem.“.

5.2 PRÁVA VŠECH POŠKOZENÝCH

Procesní práva všech poškozených jsou zakotvena zejména v ustanovení § 43 odst. 1 trestního řádu. Jedná se o právo:

- a) činit návrhy na doplnění dokazování – a to již v průběhu přípravného řízení, v hlavním líčení, i v případném veřejném zasedání o odvolání;
- b) nahlížet do spisů – s výjimkou protokolu o hlasování a osobních údajů svědka podle ustanovení § 55 odst. 2 trestního řádu a činit si z nich výpisky a poznámky a pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich částí (§ 65 odst. 1 trestního řádu), totéž právo má i zákonný zástupce poškozeného, jestliže tento je zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li způsobilost k právním úkonům omezena, jak uvádí výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 5/1996, toto právo se vztahuje i na stadium postupu před zahájením trestního stíhání, kdy ještě není jisté, zda došlo k naplnění skutkové podstaty trestného činu a není rozhodnuto, zda bude trestní stíhání zahájeno či nikoliv, v takovém případě svěčuje zmiňované stanovisko právo nahlížet do spisů osobě, ohledně níž jsou dány skutečnosti nasvědčující tomu, že jí bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda, ustanovení § 65 odst. 2 trestního řádu pak stanoví možnost odepření tohoto práva státním zástupcem nebo policejním orgánem v přípravném řízení, a to ze závažných důvodů, na základě novely provedené zákonem č. 265/2001 Sb., která začlenila do ustanovení § 43 odstavec druhý, zpřesňující výklad pojmu poškozený, začaly některé orgány činné v trestním řízení zpochybňovat výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství, „důsledkem toho jsou i v současnosti snahy policejních orgánů a státních zástupců upírat práva poškozeného osobě, u níž v okamžiku sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení dle § 158 odst. 3 trestního

řádu není možno vyloučit, že vzniklá újma nebyla způsobena zaviněním osoby podezřelé ze spáchání trestného činu, nebo jejíž vznik není v příčinné souvislosti s trestním činem²², tento přístup však není správný, jak dále uvádí ustanovení § 65 odst. 2, „závažnost důvodů, ze kterých tato práva odepřel policejní orgán, je na žádost osoby, jíž se odepření týká, státní zástupce povinen urychleně přezkoumat“, takovým důvodem může být zejména okolnost, že v konkrétní věci bude třeba poškozeného vyslechnout jako svědka, a že by nahlédnutím do spisu mohla být snížena hodnota tohoto důkazu, který má v konkrétním případě přispět k řádnému objasnění věci, „odmítnutí nahlédnutí do spisu by však mělo být opatřením spíše ojedinělým“²³;

- c) zúčastnit se hlavního líčení – s tím, že musí být o době a místě konání hlavního líčení vyrozuměn, při zachování nejméně třídní lhůty k přípravě (§ 198 odst. 1 a 2 trestního řádu), s tím souvisí také právo na doručení opisu obžaloby, pokud je jeho pobyt nebo místo známé (§ 196 odst. 1);
- d) zúčastnit se veřejného zasedání o odvolání – o jehož nařízení musí být taktéž vyrozuměn při zachování alespoň třídní lhůty, jak v hlavním líčení, tak ve veřejném zasedání o odvolání má poškozený právo se souhlasem předsedy senátu klást vyslýchaným osobám otázky (§ 215 odst. 1), a to zpravidla tehdy, když předseda senátu své dotazy skončil, a když už nemají otázky další členové senátu, na rozdíl od státního zástupce, obžalovaného a jeho obhájce nemá však právo žádat o provedení výslechu svědka;
- e) před skončením řízení se ve věci vyjádřit – takovým vyjádřením má zákonodárce na mysli v hlavním líčení závěrečnou řeč, kterou je oprávněn přednést poškozený, a je-li zastoupen zmocněncem, pak jeho zmocněnec (§ 216 odst. 2), ve veřejném zasedání o odvolání má právo se k věci vyjádřit, poškozený však nemůže přednést poslední slovo jako obžalovaný (§ 217) a nemůže ani provést repliku (§ 216 odst. 3), tj. odpovědět, pokud se po jeho řeči nebo řeči jeho zmocněnce ujal slova opět státní zástupce.

Ustanovení § 46 trestního řádu stanoví právo poškozeného být poučen o svých právech (jež se vztahuje i na poškozeného, který nemá nárok na náhradu škody) a právo na poskytnutí plné možnosti k jejich uplatnění. Poučovací povinnost orgánů činných

---

²² VANTUCH, P. K oprávnění poškozeného nahlížet do spisů ve stadiu postupu před zahájením trestního stíhání. Trestněprávní revue 6/2005, s. 146.

²³ Tamtéž, s. 147.

v trestním řízení se však vztahuje jen na práva procesní povahy, nikoliv na práva hmotněprávní, jako například právo uplatnit vyšší náhradu škody, než jakou poškozený svým návrhem uplatnil. Nedostatek poučení poškozeného je sice vadou řízení, nikoli však vadou podstatnou, jež by odůvodňovala zrušení rozsudku v odvolacím řízení podle ustanovení § 258 odst. 1 písm. a) trestního řádu a vrácení věci státnímu zástupci k došetření podle ustanovení § 260 trestního řádu.²⁴ Speciálním případem poučovací povinnosti je poučení oběti o podmínkách, za nichž lze žádat poskytnutí peněžité pomoci od státu podle zákona č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů, v platném znění.

Zvláštní poučovací povinnost upravuje také ustanovení § 51b trestního řádu, které zde bylo včleněno novelou provedenou zákonem č. 413/2005 Sb., účinnou od 1. ledna 2006. Jedná se o poučovací povinnost podle § 58 odst. 5 zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, které podléhá jak poškozený, tak jakákoliv jiná osoba, která se účastní řízení, v němž jsou projednávány utajované informace. Poučení provádí v přípravném řízení policejní orgán nebo státní zástupce, v řízení před soudem pak předseda senátu a je o něm zakládán písemný záznam do trestního spisu. Poučení není potřeba u osob, které se prokazují platným osvědčením fyzické osoby pro příslušný stupeň utajení utajovaných informací a poučeními vydanými dle výše zmiňovaného zákona.

Dále nelze opomenout právo poškozeného nechat se zastupovat zmocněncem (§ 50 odst. 1 trestního řádu), o němž bude pojednáno později.

Poškozený má také právo, aby mu byly veškeré písemnosti jemu určené, doručovány na adresu, kterou uvede (§ 45a trestního řádu). Písemnostmi se zde rozumí veškerá vyrozumění, předvolání, výzvy, rozhodnutí a jiné dokumenty, a to bez ohledu na to, zda jsou dotčené osobě adresovány jako poškozenému trestným činem nebo z hlediska jeho dalšího postavení s tím souvisejícím, například předvolání poškozeného jako svědka k výslechu dle ustanovení § 98 trestního řádu. Adresu pro doručování zpravidla poškozený uvádí do protokolu o právním úkonu trestního řízení a musí ji výslovně označit jako adresu pro účely doručování. Jestliže je poškozený zastoupen zmocněncem, doručuje se jen tomuto zmocněnci, což však neplatí, má-li poškozený v řízení něco osobně vykonat. Pak se doručuje přímo poškozenému.

Oprávněním v podstatě opačným než je uvedení adresy pro doručování je možnost poškozeného svých procesních práv se vzdát (§ 43 odst. 4), a to výslovným

---

²⁴ R 29/1974.

prohlášením, které sdělí orgánu činnému v trestním řízení. Smyslem tohoto ustanovení je umožnit poškozenému, aby tímto úkonem omezil styk s trestním řízením na zákonné minimum a předešel tak další traumatizující zkušenosti. Ustanovení se ovšem nevztahuje na práva hmotněprávní povahy (jako například nárok na náhradu škody), ale pouze na práva procesní, zejména práva vyplývající z § 43 odst. 1 a 3. Vzniká otázka, zda se může poškozený vzdát svých procesních práv jen z části, na niž však nenalzáme jednotnou odpověď. Rozumným se zdá být Šámalovo²⁵ řešení, které spočívá v tom, že „takovýto postup není možný, neboť jednotlivá práva jsou vzájemně provázaná a často výkon některého z nich je předpokladem výkonu práv ostatních. Na druhou stranu, trestní řád žádné omezení nestanoví, a jak říká stará známá zásada, co není zákonem zakázáno, je dovoleno. Prohlášení o vzdání se svých práv může vzít poškozený zpět a svá práva začít zase uplatňovat, nikoliv však zpětně. I když se poškozený svých práv nevzdá, nemusí je fakticky vykonávat.“

Další procesní oprávnění poškozeného jsou roztroušena do různých ustanovení trestního řádu. Dle ustanovení § 105 odst. 3 trestního řádu je poškozený oprávněn vznést námitky proti usnesení o přibrání znalce, a to proti osobě znalce, jeho odbornému zaměření či formulaci otázek. Dále má poškozený právo na doručení usnesení o odložení věci (§ 159a odst. 5), s nímž souvisí právo podat proti usnesení o odložení věci stížnost, jež má odkladný účinek (§ 159a odst. 6). Právo podat stížnost s odkladným účinkem proti usnesení státního zástupce v přípravném řízení o postoupení věci jinému orgánu (§ 171 odst. 2) a o zastavení trestního stíhání (§ 172 odst. 3). Poškozený však nemá právo podat stížnost proti usnesení o zastavení trestního stíhání (ani o přerušení) a o postoupení věci ve stadiu řízení před soudem. V této fázi může stížnost podat pouze státní zástupce.

Poměrně silné postavení má poškozená osoba v tzv. odklonech od standardního řízení. Za prvé, disponuje právem podat stížnost proti usnesení o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání ve zkráceném přípravném řízení (§ 179g odst. 4), a také proti usnesení, že se podezřelý ve zkušební době osvědčil (§ 179h odst. 4). Za druhé, může podat stížnost proti usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání (§ 307 odst. 5) a o tom, že se obviněný ve zkušební době osvědčil (§ 308 odst. 4). Dále je oprávněn k podání stížnosti proti usnesení o schválení narovnání (§ 309 odst. 2).

---

²⁵ ŠÁMAL, P. In JELÍNEK, J. a kol. Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou a předpisy souvisejícími : v úplném znění. 23. aktualiz. vyd. Praha Linde, 2005., s. 394

V neposlední řadě může poškozený kdykoli v průběhu přípravného řízení žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v policejním postupu (§ 157a odst. 1). Tuto žádost, jež není vázána žádnou lhůtu, musí státní zástupce neprodleně vyřídit a o výsledku žadatele vyrozumět. Obdobně může poškozený žádat o odstranění průtahů v řízení nebo závad v postupu státního zástupce (§ 157 odst. 2). Tuto žádost vyřizuje státního zástupce bezprostředně vyššího státního zastupitelství. Významným je i souhlas poškozeného jako podmínka zahájení nebo pokračování v trestním stíhání u vyjmenovaných trestných činů dle ustanovení § 163 a § 163a trestního řádu.

A nakonec, je třeba zmínit oprávnění, která náleží všem osobám jednajícími před orgány činnými v trestním řízení, tedy i poškozenému. Za prvé, je to jedna ze základních zásad trestního řízení zakotvena v ustanovení § 2 odst. 14 trestního řádu, a je jí právo každého používat před orgány činnými v trestním řízení svého mateřského jazyka, popřípadě jazyka, který ovládá, prohlásí-li, že neovládá jazyk český, ve kterém je řízení vedeno a rozhodnutí vyhotovováno. Za druhé, právo, aby při provádění úkonů trestního řízení bylo s poškozeným nakládáno tak, jak to vyžaduje význam a výchovný účel trestního řízení a aby byla vždy šetřena jeho osobnost a ústavou zaručená práva (§ 52 trestního řízení). „Konkrétním uplatněním tohoto práva může být například aplikace ustanovení § 8a trestního řádu, podle něhož nemají být sdělovacím prostředkům poskytovány o osobách takové informace, které přímo nesouvisí s trestnou činností.“²⁶ Dále též ustanovení § 200 odst. 1 trestního řádu umožňující vyloučit veřejnost při hlavním líčení, „jestliže by veřejné projednávání ohrozilo utajované informace chráněné zvláštním zákonem, mravnost nebo nerušený průběh jednání, anebo bezpečnost nebo jiný důležitý zájem svědků“. Opominout nelze ani právo dát podnět k trestnímu stíhání a právo na přijetí jeho podání (§ 158 odst. 1). Oznámení o trestném činu může učinit jakákoli fyzická nebo právnická osoba bez zvláštního zákonného zmocnění.

---

²⁶ JELÍNEK, J. Poškozený v českém trestním řízení. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1998., s. 42

5.3 PRÁVA POŠKOZENÉHO DISPONUJÍCÍ PRÁVEM NA NÁHRADU ŠKODY

Poškozený, který má podle zákona proti obviněnému nárok na náhradu škody způsobené trestným činem, má vedle procesních práv výše uvedených ještě následující práva:

- a) uplatnit proti obviněnému nárok na nárok škody (§ 43 odst. 3, § 228 a § 229 trestního řádu) – „tento nárok může uplatnit kdykoli v průběhu trestního řízení, nejpozději však do zahájení dokazování v hlavním líčení, dokonce ještě před zahájením trestního stíhání“²⁷;
- b) učinit návrh na zajištění nároku na náhradu škody na majetku obviněného, být vyzooměn o zajištění nároku, včetně práva stížnosti proti rozhodnutí o zajištění nároku na náhradu škody;
- c) ve vyzoomění o hlavním líčení být upozorněn, že nedostaví-li se k hlavnímu líčení, bude se o jeho nároku rozhodovat na podkladě jeho vlastních návrhů, jsou-li obsaženy ve spise nebo dojdou-li soudu dříve, než se přikročí k dokazování (§ 198 odst. 2);
- d) právo být dotázán předsedou senátu po přednesení žaloby, zda navrhuje, aby byla obžalovanému uložena povinnosti k náhradě škody způsobené trestným činem, a v jakém rozsahu (§ 206 odst. 2), není-li poškozený hlavnímu líčení přítomen, přečte předseda senátu jeho návrh ze spisu, je-li tam obsažen;
- e) právo na doručení opisu rozsudku (§ 130 odst. 1), popřípadě opisu trestního příkazu (§ 314f odst. 2) má poškozený, uplatnil-li právo na náhradu škody, a to i když byl při vyhlásování rozsudku přítomen;
- f) nápadnout odvoláním rozsudek pro nesprávnost výroku o náhradě škody, nebo proto, že takový výrok učiněn nebyl, jakož i pro porušení ustanovení o řízení předcházejícím rozsudku, jestliže toto porušení mohlo způsobit, že výrok o náhradě škody je nesprávný nebo že chybí (§ 246 odst. 1 písm. d) a odst. 2 téhož ustanovení);
- g) oprávnění podat návrh, tj. odvolání při veřejném zasedání o odvolání přednést (§ 235 odst. 1 věta druhá trestního řádu) pokud podal poškozený

---

²⁷ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád : komentář, I. díl. 5. dopl. a přeprac. vyd. Praha : C. H. Beck, 2005., s. 238

odvolání, podle § 235 odst. 3 mu přísluší též ústní přednes konečného návrhu při veřejném zasedání o odvolání;

- h) uzavřít s obviněným dohodu o náhradě škody způsobené trestným činem, která je nutná k uplatnění jedné z alternativních forem řízení, podmíněnému zastavení trestního stíhání dle § 307 trestního řádu, jež za určitých podmínek může vést i k jeho úplnému zastavení dle § 308 trestního řádu, může také podat stížnost dle § 308 odst. 4 proti rozhodnutí o osvědčení obviněného ve zkušební době při podmíněném zastavení trestního stíhání, stejně jako poškozený bez práva na náhradu škody;
- i) dát souhlas k rozhodnutí soudu o schválení narovnání (§ 309 odst. 1), taktéž právo stížnosti proti takovému rozhodnutí (§ 309 odst. 2);
- j) právo na náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatnění jeho nároku na náhradu škody v trestním řízení nebo jiných nákladů souvisejících s účastí poškozeného v trestním řízení (včetně nákladů na přibrání zmocněnce) od odsouzeného, a to za podmínky, byl-li mu aspoň zčásti pravomocně přiznán nárok na náhradu škody, nárok poškozeného podléhá roční prekluzivní lhůtě od právní moci rozsudku;
- k) může napadnout stížností usnesení soudu, jímž byla povolena obnova řízení, ve výroku o přiznaném nároku na náhradu škody (§ 141 odst. 2 věta druhá, § 142 odst. 1, § 286 odst. 3).

Kromě procesních práv výslovně zmíněných trestním řádem může poškozený uplatnit ještě další práva, o kterých trestní řád výslovně nehovoří ve vztahu k poškozenému. Například může poškozený namítnout podjatost orgánů činných v trestním řízení a navrhnout jejich vyloučení z vykonávání úkonů trestního řízení (§ 30 a § 31 trestního řádu).²⁸ Poškozený často disponuje dalšími procesními právy, která mu přísluší z titulu svědka, podávající často jediné přímé a bezprostřední informace o pachateli a trestném činu, jež vnímal svými smysly.

Závěrem lze říci, že trestní řád přiznává obviněnému relativně široké spektrum procesních práv a umožňuje mu v řízení aktivně vystupovat, bez ohledu na to, zda může poškozený uplatnit nárok na náhradu škody nebo nikoliv. Přesto však nelze tvrdit, že poškozený má stejné procesní postavení jako obviněný. „Přestože z hlediska zákonného zakotvení práv poškozeného jde vývoj správným směrem, problémy mohou nastat a stále nastávají v oblasti aplikace zákona, tj. v praxi. I v současné době se setkáváme se

---

²⁸ JELÍNEK, J. Poškozený v českém trestním řízení. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1998., s. 45

situací, kdy soudy odpírají poškozenému jeho práva z důvodu, že neuplatnil nárok na náhradu škody. Příkladem může být situace, kdy poškozenému byla způsobena škoda jiná než majetková a adhezní řízení tedy neprobíhá. Poškozený má však nadále zájem na potrestání pachatele jako určité satisfakci za psychickou újmu, která mu byla způsobena, chce sledovat průběh řízení a v rámci svých práv do něj zasahovat. Pokud však soud jím uplatněná práva nerespektuje a neformálním způsobem je odmítne z důvodu neuplatněné náhrady škody, „není možno proti tomuto stanovisku právně kvalifikovaným způsobem brojit a poškozený zůstává de facto - bezbranným. Zbývají taktéž jen neformální (trestním řádem neupravené) žádosti, či stížnosti k někomu nadřízenému (předseda soudu, nadřízený soud, ministerstvo spravedlnosti)“²⁹.

5.4 INFORMACE O OBVINĚNÉM

Novela trestního řádu provedená zákonem č. 283/2004 Sb., rozšiřuje procesní oprávnění poškozeného vsunutím nových ustanovení § 44a, § 70a odst. 1 písm. j), odst. 2 a § 231 odst. 5, která zavedla úplně novou možnost pro svědka a poškozeného být vyrozuměn o legálním či nelegálním návratu odsouzeného nebo obviněného na svobodu. Důvodem pro takovou úpravu byla nedostatečná ochrana svědků a poškozených, kteří vypovídali proti obviněnému či odsouzenému, a s tím související neochota svědků a obětí ze strachu před možnou pomstou pachatele v trestním řízení vypovídat.

Ustanovení § 44a odst. 1 trestního řádu upravuje novou poučovací povinnost orgánů činných v trestním řízení tak, že „shledá-li orgán činný v trestním řízení, že poškozenému nebo svědkovi hrozí nebezpečí v souvislosti s pobytem obviněného nebo odsouzeného na svobodě, poučí poškozeného nebo svědka o možnosti žádat informace o tom, že a) obviněný byl propuštěn z vazby nebo z ní uprchl, nebo b) obviněný byl propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody nebo z něj uprchl“. Druhý odstavce pak specifikuje, kde může svědek či poškozený informace žádat: „poškozený nebo svědek může žádost podle odstavce 1 podat u soudu a v přípravném řízení u státního zástupce. Pokud je odsouzený ve výkonu trestu odnětí svobody, podává se žádost podle odstavce 1 soudu, který rozhodoval v prvním stupni“. Nedostatkem přijaté úpravy je skutečnost, že záleží pouze na posouzení orgánu činného v trestním řízení, zda posoudí, že poškozenému či svědkovi hrozí nějaké nebezpečí, a je tedy na místě příslušné poučení.

---

²⁹ PETŘÍČEK, L. K postavení poškozeného v trestním řízení. Bulletin advokacie 6-7/2002, s. 67.

Dále je to fakt, že informace se poskytují pouze na základě žádosti svědka či poškozeného, který „subjektivně nemusí pociťovat ohrožení, zejména pokud je bagatelizuje či zlehčuje“³⁰.

Nejednotným zůstává též výklad § 44a odst. 2 začínající slovy „poškozený nebo svědek může žádost podle odst. 1 podat...“, konkrétně otázka, zda žádost o informace může podat kterýkoliv poškozený nebo svědek nebo jen ten, komu se na základě ohrožení dostalo poučení orgánu činného v trestním řízení. Zde se ztotožňují s výkladem širším, neboť z hlediska ochrany uvedených osob by kritériem poskytnutí informací nemělo být poučení poskytnuté orgánem činným v trestním řízení, ale skutečnost, že se osoba cítí být v souvislosti s pobytem obviněného či odsouzeného na svobodě ohrožena. Naopak, je-li poškozený či svědek ohrožen, aniž by si toto nebezpečí uvědomoval, považují za důležité, aby byl o návratu obviněného či odsouzeného na svobodu informován i přesto, že o uvedené informace nepožádal.

Ustanovení § 70a odst. 1 trestního řádu bylo doplněno o písm. j), podle něhož „je třeba příslušnou věznicí bez průtahů vyrozumět o podání žádosti poškozeným nebo svědkem podle § 44a“. Nově byl vložen také odstavec druhý, který zní: „Poškozený nebo svědek, který podal žádost podle § 44a trestního řádu, se vhodným způsobem vyrozumí o propuštění obviněného z vazby nebo o jeho uprchnutí z vazby v den, kdy k této skutečnosti došlo.“ Dle třetího odstavce toto vyrozumění provede orgán činný v trestním řízení, který vede řízení v době, kdy k nim došlo. Toto doplnění ustanovení, navazující na nové ustanovení § 44a písm. a), tj. na právo na informace týkající se propuštění nebo uprchnutí obviněného z vazby, taktéž není z hlediska ochrany ohrožených osob ani zdaleka ideální. Vyrozumění poškozeného nebo svědka v den, kdy došlo k propuštění nebo k úniku z vazby je vzhledem k rozloze České republiky naprosto nedostatečné, neboť během jediného dne se může obviněný dostat na kterékoli místo republiky. Aby vůbec vyrozumění mohlo posloužit danému účelu, měl by svědek či poškozený být informován o propuštění obviněného z vazby nejpozději v den předcházející propuštění, popřípadě neprodleně po rozhodnutí o propuštění, v době, kdy obviněný je ještě na propouštěcím oddělení vazební věznice. Pokud jde o uprchnutí obviněného z vazby, musí být oprávněné osoby informován bezodkladně poté, co je útěk obviněného zjištěn.

---

³⁰ VANTUCH, P. K informování poškozených a svědků trestného činu o odsouzeném (obviněném). Trestněprávní revue, 1/2005, s. 16.

Na ustanovení § 44a odst. 1 písm. b), tedy na poskytování informací o propuštění či uprchnutí odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody navazuje nově vložený odstavec pátý § 321 trestního řádu. „Ani toto ustanovení však není bez chyby. Zatímco § 44a odst. 1 hovoří o poškozeném a svědkovi, ustanovení § 321 odst. 5, ukládá věznicím povinnost informovat pouze poškozené. Chybí zde tedy potřebná návaznost. Je nepřijatelné, aby orgány činné v trestním řízení zabezpečovaly informování poškozených a svědků, zatímco věznicím je stanovena povinnost informovat poškozené.“³¹ Poslední věta pátého odstavce stanoví povinnost věznic informovat poškozeného písemně vyrozumět bezodkladně, nejpozději však následující den po propuštění nebo uprchnutí odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody, by taktéž stála za přehodnocení zákonodárci de lege ferenda. Písemné vyrozumění poškozeného následující den po propuštění či útěku odsouzeného už vidím v mnohých případech jako zbytečné, neboť, jak všichni dobře víme, zásilka může jít poštou i několik dní. Nepovažuji za nepřiměřenou zátěž pro pracovníky věznic informovat poškozeného (a svědka) o odsouzených, jež mají být propuštěni, ještě před jejich propuštěním.

Bylo by však mylné se domnívat, že novelou vložená ustanovení zabezpečují ochranu poškozených nebo svědků před uprchlými nebo propuštěnými odsouzenými či obviněnými. „Vyrozumění poškozených a svědků je pouze základním předpokladem pro to, aby se tyto osoby mohly chránit, či aby jim mohla být ochrana poskytnuta.“³² I nadále však zůstává nezodpovězena otázka, jak se má ohrožený poškozený nebo svědek chránit před osobou, od níž mu hrozí nebezpečí. Zabezpečení ochrany svědků a poškozených v naší právní úpravě lze tedy stále hodnotit jako nedostatečné. Trestní řád poskytuje mimo informace o obviněném pouze možnost utajení totožnosti svědka podle § 55 odst. 2 a další opatření předsedy senátu dle § 209 odst. 1 trestního řádu. Posílení ochrany svědků organizovaného zločinu zčásti zabezpečuje zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně občanského řádu, v platném znění, který poskytuje osobní ochranu, přestěhování chráněné osoby včetně příslušníků její domácnosti a pomoc chráněné osobě za účelem jejího sociálního začlenění v novém prostředí, a také zastírání skutečné totožnosti. Nevýhodou je však finanční náročnost takové ochrany.

---

³¹ VANTUCH, P. K informování poškozených a svědků trestného činu o odsouzeném (obviněném). Trestněprávní revue, 1/2005, s. 17.

³² Tamtéž, s. 18.

5.5 ZMOCNĚNĚC A SPOLEČNÝ ZMOCNĚNĚC

Právo poškozeného dát se zastupovat zmocněncem upravuje trestní řád v ustanovení § 50 odst. 1.

Zmocněncem je osoba s plnou způsobilostí k právním úkonům, která je na základě smlouvy o zastoupení a udělení plné moci oprávněna v trestním řízení zastupovat poškozeného nebo zúčastněnou osobu. O zmocnění se nejedná v případě, kdy za poškozeného, který je právnickou osobou, jedná statutární orgán nebo jiní její pracovníci nebo členové, je-li to stanoveno ve vnitřních předpisech právnické osoby nebo je to vzhledem k jejich zařazení obvyklé (§ 20 občanského zákoníku). V takovém případě se usnesení oznamují právnické osobě, ne jejímu pracovníkovi. I právnická osoba se však může dát zastupovat zmocněncem. Právo zvolit poškozenému zmocněnce má i zákonný zástupce poškozeného. Je jím nejčastěji advokát, jehož odměna, jakož i hotové a cestovní výdaje a odměna za promeškaný čas, jsou považovány za náklady nutné k účelnému uplatnění nároku na náhradu škody, na jejichž náhradu má poškozený nárok, byla-li mu alespoň zčásti přiznána náhrada škody.

Odstavec druhý § 50 dále uvádí, že „při hlavním líčení a veřejném zasedání nemůže být zmocněncem ten, kdo je k němu předvolán jako svědek, znalec nebo tlumočnick“. Tyto funkce však nejsou překážkou postavení zmocněnce v řízení přípravném či vykonávacím.

Práva zmocněnce najdeme v ustanovení § 51 trestního řádu. „Zmocněnec zúčastněné osoby a poškozeného je oprávněn činit za zúčastněnou osobu nebo poškozeného návrhy a podávat za ně žádosti a opravné prostředky, je též oprávněn zúčastnit se všech úkonů, kterých se může zúčastnit zúčastněná osoba nebo poškozený.“ Zmocněnec poškozeného vykonává tato oprávnění jménem poškozeného. „Při hlavním líčení a veřejném zasedání může zmocněnec zúčastněné osoby i poškozeného klást se souhlasem předsedy senátu vyslychaným otázky (§ 215 odst. 1 a § 235 odst. 2 věta první). Naproti tomu v přípravném řízení má zmocněnec právo zúčastnit se výslechu pouze u osoby, kterou zastupuje (zúčastněné osoby a poškozeného), a z tohoto důvodu jen vůči této osobě může uplatnit i právo klást jí otázky.“³³

K významnému posílení práv poškozeného (nikoliv však zúčastněné osoby) v oblasti zastoupení došlo tzv. velkou novelou, která zakotvila nové ustanovení § 51a

---

³³ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád : komentář, I. díl. 5. dopl. a přeprac. vyd. Praha : C. H. Beck, 2005., s. 268

trestního řádu, tedy právo nemajetného poškozeného, uplatňujícího nárok na náhradu škody, na bezplatnou právní pomoc, respektive pomoc za sníženou odměnu. Novela přináší poškozenému srovnatelné postavení s nemajetným obviněným, jemuž též náleží právo na bezplatnou obhajobu. Ustanovení se však vztahuje pouze na poškozeného, jež je subjektem adhezního řízení, nikoliv na poškozeného, který nárok na náhradu škody uplatnit nemůže nebo nehodlá. Bude-li uplatňovat svá další procesní práva podle § 43 odst. 1, zákon předpokládá, že tak bude činit osobně.

O bezplatné právní pomoci, popřípadě o pomoci za sníženou odměnu rozhodne na návrh poškozeného předseda senátu soudu, který koná řízení v 1. stupni, a v přípravném řízení soudce, za splnění tří kumulativních podmínek:

- a) poškozený musí věrohodně dosvědčit, že nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady vzniklé s přibráním zmocněnce, například daňovým přiznáním, potvrzením zaměstnavatele o výši příjmů, potvrzením o přiznání podpory v nezaměstnanosti apod., povinnost prokázat nemajetnost je plně na poškozeném, není-li splněna, a to ani na výzvu soudu, soud tyto údaje sám nezjišťuje, ale rozhodne usnesením o zamítnutí návrhu poškozeného, jedná se o období osvobození od soudních poplatků v občanském soudním řízení;
- b) poškozený uplatní v souladu se zákonem nárok na náhradu škody podle ustanovení § 43 odst. 3;
- c) nesmí jít o zastoupení zřejmě nadbytečné vzhledem k povaze uplatňované škody nebo její výši (tzv. negativní podmínka), co se povahy uplatňované škody týče, bude se jednat zejména o zcela jednoduché případy nevyžadující bližšího právního posouzení, ba ani pomoc z hlediska dokazování nároku na náhradu škody, o kterém lze bez potíží rozhodnout, výše nároku bude podstatná zejména tehdy, jedná-li se o škodu tak nízkou, že náklady na přibrání zmocněnce by zcela zřejmě přesáhly požadovanou výši náhrady škody, zřejmou nadbytečnost je třeba posuzovat podle okolností každého konkrétního případu.

O návrhu poškozeného bude rozhodnuto usnesením, proti kterému je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek (§ 51a odst. 5). V usnesení, kterým je rozhodnuto, že poškozený má nárok na právní pomoc poskytovanou bezplatně nebo za sníženou odměnu, bude současně rozhodnuto o ustanovení zmocněnce, kterým musí být vždy advokát. Je vyloučeno, aby jím byla osoba jiná, tzv. obecný zmocněnec.

5.6 SOUHLAS POŠKOZENÉHO S TRESTNÍM STÍHÁNÍM

Ustanovení § 163 trestního řádu představuje průlom do zásady oficiality a legality, neboť váže trestní stíhání u taxativně vyjmenovaných trestných činů na souhlas poškozeného, jenž má příbuzenský nebo jiný blízký vztah k pachateli. Úprava zohledňuje skutečnost, že potrestáním pachatele v některých případech mohou být fakticky postiženy i jiné osoby, zejména právě osoba poškozená.

Taxativní výčet trestných činů vyjmenovává ustanovení § 163 odst. 1 trestního řádu. Jak stanoví § 100 odst. 2, svědek je oprávněn odepřít svědeckou výpověď, pokud by takovou výpovědí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozenci, osvojiteli, osvojenci, manželu nebo druhu anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pocíťoval jako újmu vlastní. O případném nebezpečí trestního stíhání, a tedy i o právu odepřít výpověď rozhodne orgán, který svědka vyslýchá.

Souhlasu poškozeného není třeba u činů vyjmenovaných v ustanovení § 163a odst. 1 trestního řádu. Jedná se o případy, kdy:

- a) byla takovým činem způsobena smrt;
- b) poškozený není schopen dát souhlas pro duševní chorobu nebo poruchu, pro kterou byl zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo pro kterou byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena, zde je důvodem rozhodnutí soudu o zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům poškozeného, nikoli pouhá porucha, nelze proto schopnost či neschopnost souhlasu jakkoliv dovozovat;
- c) poškozeným je osoba mladší 15 let, rozhodujícím je věk v době, kdy se řeší otázka souhlasu s trestním stíháním, tedy v době jeho zahájení, jestliže poškozený dovršil 15 let v průběhu trestního řízení, musí být též dotázán, zda souhlas k trestnímu stíhání poskytne či odepře, vzhledem k tomu, že ještě nemá způsobilost k právním úkonům, bude na souhlas dotázán prostřednictvím svého zákonného zástupce;
- d) z okolností je zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůzkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností, tyto okolnosti musí být zjištěny, zpravidla v rámci postupu před zahájením trestního stíhání.

Na souhlas je třeba se poškozeného výslovně dotázat ještě před zahájením trestního stíhání. Je-li stíhání už zahájeno, pak ihned poté, co je vztah obviněného a poškozeného předpokládán § 163 odst. 1, zjištěn. Pokud se poškozený na výzvu orgánu činného v trestním řízení ihned nevyjádří, bude mu poskytnuta tímto orgánem podle povahy věci přiměřená lhůta, nejvýše však 30 dnů, po jejímž marném uplynutí již souhlas dát nelze. O tom musí být poškozený řádně poučen (§ 163a odst. 2). Stanovenou lhůtu nelze prodloužit. Nebyl-li však poškozený řádně poučen, může dát souhlas k trestnímu stíhání i po jejím uplynutí, a to až do doby, kdy se mu dostalo řádného poučení.

Dispoziční právo poškozeného se vztahuje na celé trestní stíhání včetně stádia odvolacího řízení. Byl-li souhlas k trestnímu stíhání dán, postupují orgány činné v trestním řízení ex offio stejně jako v řízení o trestném činu, ohledně něhož se žádný souhlas nevyžaduje. Naopak, odepření souhlasu nebo jeho vzetí zpět je důvodem nepřipustnosti trestního stíhání podle ustanovení § 11 odst. 1 písm. h) trestního řádu.

Zákon výslovně neřeší situaci, kdy skutek bude posouzen jako dva či více trestných činů v jednočinném souběhu.

Je-li poškozených jedním skutkem několik, postačí souhlas byt' jen jednoho z nich. Zákon předpokládá dvě formy vyjádření souhlasu, a to buď písemně, nebo ústně do protokolu (§ 163 odst. 2). Umožňuje také zpětvzetí souhlasu, pokud tak bude učiněno výslovným prohlášením do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě. „Výslovně odepřený souhlas nebo jeho vzetí zpět má účinky abolicie jednou pro vždy. V trestním stíhání nelze pokračovat ani tehdy, jestliže by na tom poškozený posléze trval, popřípadě proto, že zanikl poměr mezi pachatelem a poškozeným, předpokládáný v ustanovení § 163 odst. 1.“³⁴

---

³⁴ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád : komentář, I. díl. 5. dopl. a přeprac. vyd. Praha : C. H. Beck, 2005., s. 1052

6. ADHEZNÍ ŘÍZENÍ

6.1 DEFINICE ADHEZNÍHO ŘÍZENÍ A JEHO SUBJEKTY

Adhezní řízení, ve kterém se projednává nárok poškozeného na náhradu škody způsobené trestným činem, je součástí trestního řízení (§ 12 odst. 10) a splývá s ním, zejména pokud jde o dokazování. Netvoří tedy žádnou samostatnou část, jež by byla formálně, popřípadě časově oddělena. „Samotný pojem adheze se obvykle překládá jako přilnutí, řízení adhezní je tedy řízením přilnutým k řízení trestnímu.“³⁵

Subjekty adhezního řízení jsou poškozený, který má podle zákona nárok na náhradu škody proti obžalovanému, a soud, jenž o náhradě škody rozhoduje. Na místo poškozeného to může být též jeho dědic nebo jiný právní nástupce. Typickým příkladem je pojišťovna, na kterou okamžikem plnění poškozenému přechází nárok poškozeného až do výše poskytnutého plnění. „Jedná se o zákonnou cessi nároku na náhradu škody, nároku, ve kterém se nemění obsah odpovědnostního vztahu, ale pouze se mění oprávněná osoba.“³⁶ Je třeba poznamenat, že ani pojišťovnu, ani jiného právního nástupce nepřijímá soud automaticky, například na základě pouhého tvrzení poškozeného, ale musí v tomto směru učinit dokazování. Jako ostatně vždy, je povinen zkoumat, zda práva poškozeného uplatňuje subjekt, který je k tomu oprávněn, má právní subjektivitu atd. O náhradě škody rozhoduje soud podle hmotného práva (nejčastěji podle občanského zákoníku), ale ve formách řízení trestního, tj. podle příslušných ustanovení trestního řádu (občanského soudního řádu ani jeho analogie není možno užít).

6.2 PODMÍNKY PŘIZNÁNÍ NÁHRADY ŠKODY

Podmínky přiznání náhrady škody upravuje ustanovení § 43 odst. 3 trestního řádu, jež stanoví, že „poškozený, který má podle zákona proti obviněnému nárok na náhradu škody, jež mu byla trestným činem způsobena, je oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit tuto škodu“.

Nutno podotknout, že pokud hovoříme o škodě v souvislosti s adhezním řízením, máme na mysli pouze škodu majetkovou. Jak dále uvádí zákon, škoda musí být

---

³⁵ PETŘÍČEK, L. K postavení poškozeného v trestním řízení. Bulletin advokacie 6-7/2002, s. 68.

³⁶ JELÍNEK, J. K rozhodování o náhradě škody v trestním řízení. Socialistická zákonnost 6/1989.

způsobena trestným činem, což však neznamená, že se musí jednat pouze o škodu, která je znakem skutkové podstaty trestného činu. Důležité je, zda byla škoda způsobena v příčinné souvislosti se skutkem, pro který je obviněný stíhán.

Další významnou podmínkou je, aby poškozený svůj nárok na náhradu škody uplatnil, neboť o náhradě škody nemůže soud v trestním řízení nikdy rozhodovat z úřední povinnosti. Ani v případě právního nástupce poškozeného, například již zmíněné pojišťovny, nemůže soud rozhodovat bez návrhu. Prohlášení poškozeného, že nárok neuplatňuje proto, že mu škodu uhradila pojišťovna, ještě nezabavuje pojišťovnu povinnosti o náhradu škody požádat. „Nárok na náhradu majetkové škody je třeba uplatnit v trestním řízení způsobem a formou, jež nevzbuzují pochybnost, že poškozený požaduje náhradu.“³⁷ Za řádné uplatnění nároku nelze považovat pouhé vyjádření poškozeného, že mu vznikla škoda nebo její vyčíslení. Vyvstane-li pochybnost o tom, zda poškozený skutečně uplatňuje nárok na náhradu škody, je povinností orgánů činných v trestním řízení poškozeného v souladu s § 46 trestního řádu o této okolnosti poučit s tím, že je závadu třeba odstranit nejpozději v hlavním líčení před zahájením dokazování. Nebude-li nedostatek odstraněn, nebude soud o nároku na náhradu škody vůbec rozhodovat, a to ani odkázáním poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem.

Nárok na náhradu škody způsobené trestným činem musí být uplatněn vůči určité osobě, tj. vůči konkrétnímu obviněnému. Tento požadavek nabývá zvláště na významu, koná-li se společné řízení proti více obviněným (§ 20). Jestliže způsobí škodu více obviněných, je zapotřebí, aby poškozený uplatnil nárok vůči každému jednotlivému obviněnému, a to tak, že obvinění odpovídají buď společně a nerozdílně (solidární odpovědnost podle § 438 odst. 1 občanského zákoníku), nebo podle podílů na způsobení škody (dělená odpovědnost podle § 438 odst. 2 občanského zákoníku). Občanský zákoník upřednostňuje odpovědnost solidární, která je též pro poškozeného výhodnější, neboť může náhradu celé škody žádat na kterémkoli z pachatelů, přičemž následným vzájemným vypořádáním pachatelů se už nemusí zatěžovat. Dělená odpovědnost se uplatní pouze ve zvláštních odůvodněných případech, stanovených občanským zákoníkem.

Dalším podmínkou je uplatnění výše zmíněného nároku včas, tj. jak stanoví § 43 odst. 3 trestního řádu, nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování, tedy než

---

³⁷ LÁTAL, J. Náležitosti řádného uplatnění nároku na náhradu škody poškozeným v adhezním řízení. Právní rozhledy 10/1994, s. 345.

započne výslech obžalovaného v hlavním líčení, eventuálně před vydáním trestního příkazu. Jestliže poškozený vystupuje v hlavním líčení jako svědek a návrh na náhradu škody učiní až po svém výslechu v postavení svědka, bude takový návrh považován za opožděný, který již není možno v trestním řízení uplatňovat. Co se týká doby, kdy může poškozený nejdříve podat takovýto návrh, zákon neobsahuje žádné ustanovení omezující možnost řádného uplatnění nároku až na řízení před soudem, ani na řízení až po zahájení trestního stíhání. Z toho vyplývá, že za řádné uplatnění nároku poškozeného lze považovat již takový návrh, který poškozený učiní v trestním oznámení podle § 59 trestního řádu. „V případě nového řízení u soudu prvního stupně po zrušení původního rozsudku je rozhodující, zda se koná celé hlavní líčení znovu, pak může poškozený opět až do zahájení dokazování včas uplatnit svůj nárok na náhradu škody, anebo zda soud prvního stupně již jen doplňuje dokazování v potřebném rozsahu, aniž by musel celé líčení opakovat, kdy poškozený už svůj nárok včas uplatnit nemůže.“³⁸

Jak stanoví poslední věta § 43 odst. 3 trestního řádu, obligatorní náležitostí návrhu musí být důvod a výše uplatňovaného nároku. K označení důvodu zpravidla stačí tvrzení, že skutkem, pro který je obviněný stíhán a který je uveden v žalobním návrhu, byla poškozenému způsobena škoda, kterou si z toho důvodu nárokuje. Výše musí být v návrhu uvedena přesně, nebo alespoň minimální částkou, kterou poškozený požaduje. Minimální částky se použije zejména v případech, kdy poškozený doposud nezná přesnou výši škody. Postačí i uvedení takových údajů, ze kterých přesná výše škody jednoznačně vyplývá jako například bodové hodnocení bolestného nebo ztížení společenského uplatnění. Je žádoucí upozornit, že součástí nároku poškozeného na náhradu škody je též jeho příslušenství (úroky z prodlení) a náklady adhezního řízení.

V praxi však nebývají poškozenými často uplatňovány (a to ani poškozenými v zastoupení zmocněnců), zřejmě z obavy, že by je soud odkázal na občanskoprávní řízení nebo z pouhé neznalosti. Rozhodnutí o úrocích či nákladech je však otázkou právní, nikoliv skutkovou, která zpravidla nevyžaduje žádné dokazování a neměla by být proto důvodem pro postup dle ustanovení § 229 trestního řádu. Výši řádně a včas uplatněné náhrady škody je možno v průběhu řízení měnit, nejpozději do doby, kdy se soud odebere k závěrečné poradě v hlavním líčení, případně ve veřejném zasedání o odvolání, zvláště proto, že na upřesnění výše škody mohou mít vliv okolnosti, jež vyjdou najevo při dokazování.

---

³⁸ KRATOCHVÍL, V., MUSIL, J., ŠÁMAL, P. Kurs trestního práva: trestní právo procesní. 2. přeprac. vyd. Praha : C. H. Beck, 2003., s. 781

6.3 ROZHODOVÁNÍ O NÁHRADĚ ŠKODY V ADHEZNÍM ŘÍZENÍ

Uložit obžalovanému povinnost k náhradě škody může soud, jestliže obžalovaného odsuzuje pro trestný čin, kterým tuto škodu způsobil. Jsou-li splněny podmínky o náhradě škody, soud musí o náhradě škody rozhodovat.

Správnost výroku o náhradě škody je v první řadě odvislá od bezchybných skutkových zjištění v otázce viny.³⁹ V praxi se někdy můžeme setkat s postupem, kdy přestože soud ve výroku o vině uvede přesnou výši škody, kterou pachatel nejméně způsobil, odkáže poškozeného s nárokem na náhradu škody dle § 229 odst. 1 na řízení ve věcech občanskoprávních, případně na řízení před jiným orgánem, s odůvodněním, že soud nemá dostatek podkladů, nebo že by bylo třeba provádět další dokazování. Takovýto postup rozhodně není správným.

Při rozhodování o nároku na náhradu škody je soud vázán návrhem v případě, že nemůže poškozenému přiznat více, než bylo požadováno, i kdyby bylo dokazováním zjištěno, že skutečná škoda je větší. Soud může přiznat zvýšenou náhradu škody, jestliže poškozený svůj návrh upřesnil až do výše dokázané škody dříve, než se soud odebral k závěrečné poradě.

Obligatorií náležitostí výroku o náhradě škody nalézáme v ustanovení § 228 odst. 2 trestního řádu. První z nich je přesné označení osoby poškozené, jež „je významné do té míry, že poškozený trestným činem, nemusí být totožný se subjektem, který se stal (bezprostředním) předmětem útoku“⁴⁰. U fyzické osoby je nutné uvést její jméno, příjmení a další potřebné údaje jako datum a místo narození, bydliště, pracoviště tak, aby byla náležitě individualizována a nemohla být zaměněna jinou osobou. U právnických osob je třeba použít označení, které je shodné s jejich názvem uvedeným v obchodním rejstříku.

Za druhé musí výrok obsahovat označení nároku, který má být oprávněné osobě přisouzen, neboli stanovení, jaká škoda byla způsobena a v jakém rozsahu. Rozhodná je cena věcí v době poškození či odcizení, z čehož vyplývá, že je nutno pocítovat jejich stáří a rozsah opotřebení. K tomu slouží odborná vyjádření, znalecké posudky a jiné formy odborného výrazu. Není možné vycházet pouze z údajů poskytnutých poškozeným, který často záměrně uvádí škodu vyšší, než jaká byla skutečně způsobena.

³⁹ JELÍNEK, J., SOVÁK, Z. Rozhodnutí ve věcech trestních. Praha : Eurolex Bohemia, 1999., s. 117.

⁴⁰ GRUS, Z. Rozhodování o náhradě škody v adhezním řízení. Trestněprávní revue 7/2004, s. 204.

Jsou-li součástí nároku také úroky z prodlení, musí soud v rozsudku uvést jednak jejich výši, a jednak dobu, od kdy je úrok z prodlení uznán. Nutno dodat, že nejsou-li úroky z prodlení přiznány v trestním řízení, poškozenému zde ještě zbývá možnost domáhat se jich samostatnou žalobou v řízení občanskoprávním.

Možností relativně novou je právo poškozeného žádat, aby peněžitá náhrada škody byla plněna v cizí měně, je-li on sám cizinec, nebo byla-li škoda způsobena na prostředcích v cizí měně nebo na věcech za takové prostředky zakoupené. Soud ve výroku rozsudku vyhoví, neodporuje-li to okolnostem případu (§ 228 odst. 3).

Do výroku o náhradě škody nelze uvádět datum splatnosti. Všechny výroky rozsudku jsou vykonatelné, jakmile nabudou právní moci, nestanoví-li zákon výjimečně něco jiného. Výjimkou jsou pouze splátky, které může v odůvodněných případech soud povolit a zároveň stanovit jejich výši a podmínky splatnosti (§ 228 odst. 2, věta druhá).

Ustanovení § 229 trestního řádu obsahuje úpravu rozhodnutí soudu odkazující poškozeného se svým nárokem na občanskoprávní řízení, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem. Soud tak učiní, „není-li podle výsledků dokazování pro vyslovení povinnosti k náhradě škody podklad nebo bylo-li pro rozhodnutí o povinnosti k náhradě škody třeba provádět další dokazování, jež přesahuje potřeby trestního stíhání a podstatně by jej protáhlo“ (odst. 1). Na občanskoprávní řízení či na řízení před jiným orgánem může soud poškozeného odkázat „také se zbytkem jeho nároku, jestliže mu nárok z jakéhokoliv důvodu přizná jen z části“ (odst. 2). A za třetí, soud tak učiní vždy, jestliže obžalovaného zprostí žaloby.

6.4 OPRAVNÉ PROSTŘEDKY POŠKOZENÉHO

Proti soudnímu rozsudku je jediným opravným prostředkem poškozeného, který řádně a včas uplatnil návrh na náhradu škody, odvolání, a to pouze „proti výroku o náhradě škody, nebo proto, že takový výrok učiněn nebyl, jakož i pro porušení ustanovení o řízení předcházejícím rozsudku, jestliže toto porušení mohlo způsobit, že výrok o náhradě škody je nesprávný nebo že chybí“ (§ 246 odst. 1 písm. d) a odst. 2). Poškozený není oprávněn podat odvolání proti výroku o vině a trestu, přestože za určitých okolností se ho i tyto mohou přímo dotýkat. Například se může jednat o případ, kdy soud rozhodl na základě špatně zjištěného skutkového stavu o otázce viny, v důsledku čehož je vadným i výrok o náhradě škody. I výrok o trestu se v určitých případech může poškozeného dotýkat. Zejména otázka uložení peněžitého trestu a

náhrady škody je úzce svázaná, neboť „při ukládání trestu musí soud dbát i toho, aby uložením tohoto trestu neznemožnil poškozenému domoci se náhrady škody“⁴¹. Je logické, že pokud je poškozený uvedeným výrokem dotčen, měl by mít možnost namítat jeho nesprávnost.

Dále je možné o náhradě škody rozhodnout formou trestního příkazu. Tento se také doručuje poškozenému, který uplatnil náhradu škody. Zcela nelogicky však poškozený ve výčtu osob (§ 314g trestního řádu) oprávněných podat proti trestnímu příkazu opravný prostředek, tzv. odpor, chybí. Tato skutečnost má za následek nerovné postavení poškozeného ve vztahu k obviněnému, který k podání odporu oprávněn je.

Proti usnesení může poškozený podat stížnost, a to pokud se ho takové usnesení přímo dotýká nebo pokud dal k usnesení podnět svým návrhem, k němuž je oprávněn, nestanoví-li trestní řád jinak (§ 141 odst. 1).

Poškozený není oprávněn k podání žádného z mimořádných prostředků. Není oprávněnou osobou k podání dovolání vyjmenovanou v ustanovení § 265d trestního řádu. Nenajdeme ho ani v trestním řádu jako osobu oprávněnou podat návrh na povolení obnovy řízení. Stížnost pro porušení zákona u Nejvyššího soudu podat také nemůže.

---

⁴¹ NOVOTNÝ, O. a kol. Trestní právo hmotné, sv. 1, obecná část. 2. přeprac. vyd. Praha : Codex, 1995., s. 196

7. PROCESNÍ PRÁVA POŠKOZENÉHO V ŘÍZENÍ VE VĚCECH TÝKAJÍCÍCH SE OSOB MLADISTVÝCH

7.1 ZÁKON O SOUDNICTVÍ VE VĚCECH MLÁDEŽE

Novinkou trestního procesu (a nejen jeho) je zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, v platném znění. Tento zákon, upravující podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoně, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže, je speciální úpravou vůči trestnímu zákoníku č. 40/2009 Sb., trestního řádu a také zákona o přestupcích č. 200/1990 Sb. Jak praví stará latinská zásada *lex specialit derogat legi generali*, úprava speciální má přednost před úpravou obecnou, tudíž v našem případě znamená, že v otázkách upravených zákonem o soudnictví ve věcech mládeže se použije tohoto zákona, naopak v otázkách tam neupravených použijeme podpůrně trestního řádu a trestního zákona.

Jak jsme si mohli všimnout, zákon spolu se specifickým řízením ve věcech mládeže zavádí některé nové pojmy. Považuji za důležité na úvod objasnit alespoň některé. Pojem mládež definuje zákon jako děti mladší 15 let a mladistvé, tj. osoby, jež v době spáchání činu dovršily patnáctý rok a nepřekročily osmnáctý rok svého věku. Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá proviněním a specifikem je, že stupeň jeho nebezpečnosti pro společnost je větší než malý. Za spáchaná provinění se neukládají tresty, nýbrž trestní opatření, a to až subsidiárně, když výchovná a ochranná opatření nepostačují. V souladu s novým zákonem budou provinění mladistvých posuzována podle zvláštních pravidel, specializovanými soudy, možností použití širší škály nápravných opatření.

Jednou ze zásad, na kterých řízení ve věcech mládeže spočívá, je zásada, aby poškozený dosáhl náhrady škody způsobené protiprávním činem, nebo se mu dostalo přiměřeného zadostiučinění. „Stejná myšlenka se opakuje v ustanovení § 64 odst. 4 zákona, podle kterého předseda senátu dbá v průběhu celého hlavního líčení a veřejného zasedání zájmů poškozeného.“⁴² V řízení ve věcech mládeže je tedy zdůrazněn význam oběti protiprávního činu a uspokojení jejích potřeb je považováno za podmínku

---

⁴² JELÍNEK, J. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže a základní zásady trestního řízení. *Kriminalistika* 4/2003, s. 257.

spravedlivého projednání před soudem pro mládež. Uvedená zásada se promítá do řady ustanovení zákona, která výslovně požadují, aby byla poškozenému protiprávním činem buď nahrazena způsobená škoda, nebo byl daným přiměřeným způsobem odškodněn. Přiměřeným zadostiučiněním máme na mysli především satisfakci za nemajetkovou újmu v podobě finanční kompenzace, uveřejnění omluvy ve sdělovacích prostředcích, poskytnutí osobní pomoci poškozenému s jeho souhlasem apod., dále se může uplatnit také v případě škody majetkové, například nemá-li mladistvý dostatečné finanční prostředky, ale je ochoten pro poškozeného něco vykonat. „Přiměřenost poskytnutého zadostiučinění musí soud mládeže posuzovat vždy s přihlédnutím ke konkrétním osobním a majetkovým poměrům dítěte nebo mladistvého.“⁴³

7.2 ZÁJMY A PRÁVA POŠKOZENÉHO V ŘÍZENÍ VE VĚCECH MLÁDEŽE

Ustanovení § 45 odst. 1 zákona ve věcech soudnictví mládeže říká, že „orgány činné v trestním řízení podle tohoto zákona jsou povinny přihlížet k oprávněným zájmům poškozeného, poučit ho o jeho právech a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění“. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže pojem poškozený speciální nevymezuje, proto musíme vycházet z obecné definice poškozeného v ustanovení § 43 odst. 1 trestního řádu, přičemž škoda musí být způsobena proviněním mladistvého, tj. v příčinné souvislosti se skutkem.

Za prvé, jsou orgány činné podle tohoto zákona, tj. policejní orgány, státní zástupce a soudy pro mládež, povinny přihlížet k oprávněným zájmům poškozeného. Přihlížet k jeho zájmům jsou povinny nejen v průběhu řízení, ale zejména při rozhodování, ať už odsuzujícím rozsudkem nebo podle některého ze zvláštních druhů řízení. Za druhé, orgány jsou povinny poučit poškozeného o jeho právech a poskytnout mu možnost jejich uplatnění. Stejně jako podle trestního řádu, poučovací povinnost se vztahuje pouze na práva procesní povahy a musí být přizpůsobena konkrétnímu postavení poškozeného v projednávané věci.

Dále, ustanovení § 45 odst. 1 stanoví, že orgány (vyjma orgány policejní) posoudí vhodnost a účelnost některého ze zvláštních způsobů řízení, jejichž podmínkou nebo předpokladem je zpravidla náhrada škody poškozenému nebo učinění jiných potřebných úkonů.

---

⁴³ ŠÁMAL, P. a kol. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004., s. 35

Odstavec druhý § 45 stanovuje povinnost orgánů poškozeného vyrozumět, jestliže mladistvý prohlásí, že je připraven vzniklou škodu nahradit nebo přispět k narovnání škodlivých následků, nebo jestliže na sebe vezme mladistvý povinnost, která se bezprostředně týká zájmů poškozeného, to vše za předpokladu, že je známa adresa pobytu, sídla nebo místa podnikání poškozeného. U narovnání škodlivých následků máme na mysli odčinění újmy, která není vůbec nebo jen těžko vyjádřitelná v penězích (například u provinění, jimiž byla dotčena čest, důstojnost, svoboda), a náprava neboli zadostiučinění může mít různé formy. Povinností, která se mladistvého bezprostředně dotýká, je třeba rozumět zejména výchovné povinnosti uvedené v ustanovení § 18 odst. 1, jež je možno mladistvému ukládat již v průběhu řízení, a to povinnost usilovat o vyrovnání s poškozeným nebo povinnost podle svých sil škodu způsobenou proviněním nahradit, anebo jinak přispět k odstranění následku provinění.

7.3 Odstoupení od trestního stíhání

Institut odstoupení od trestního stíhání je úplně novým, speciálním druhem odklonu, uplatňujícím se pouze v řízení ve věcech týkajících se osob mladistvých. Zákonné podmínky pro jeho použití najdeme v ustanovení § 70 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže:

- a) jde o řízení o provinění, na které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři roky;
- b) neexistuje veřejný zájem na dalším stíhání mladistvého s přihlédnutím ke stupni nebezpečnosti provinění pro společnost a osobě mladistvého;
- c) potrestání není nutné k odvrácení mladistvého od páchání dalšího provinění;
- d) další trestní stíhání mladistvého není účelné.

Zároveň v odstavci třetím zákon demonstrativně vypočítává, kdy je zejména vhodné za plnění stanovených předpokladů užít tohoto způsobu řešení věci, jedním z nich je skutečnost, že mladistvý je schopen úplně, nebo alespoň částečně nahradit škodu způsobenou proviněním a poškozený s takovým odškodněním souhlasil.

Jako na všechny ostatní odklony, i na odstoupení od trestního stíhání se vztahuje obecné ustanovení § 68 zákona, které stanovuje pro poškozeného důležitou skutečnost, že mladistvý se musí přičinit o odstranění škodlivých následků svého provinění. Zákon preferuje, ale nepožaduje, aby v době rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání zcela uhradil škodu a do všech důsledků vypořádal všechny škodlivé následky svého činu.

Musí však dát svými konkrétními činy najevo, že to postupně chce učinit, a to způsobem, z něhož je zřejmé, že jde o způsob, jenž je pro něj reálně dosažitelný.⁴⁴ Výjimkou jsou případy, kdy poškozený nepožaduje úhradu vůbec žádnou, popřípadě se spokojí s nehmotnou satisfakcí mladistvého. Souhlasu poškozeného k odstoupení od trestního stíhání není třeba, „jeho nesouhlas však může banalizovat pochybnost o tom, zda jsou všechny uvedené předpoklady splněny“⁴⁵. Bude tedy na místě příčiny nesouhlasu zjišťovat.

Rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání musí obligatorně obsahovat i výrok o zastavení trestního stíhání pro skutek, ve kterém bylo spatřováno provinění, jehož se řízení týká. Představuje definitivní skončení dané trestné věci, tvořící překážku rei iudicatae. Poněkud překvapivou je skutečnost, že zákonodárce, přestože zdůrazňuje zájmy poškozeného, mu nesvěřil oprávnění podat stížnost proti rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání, jestliže bylo učiněno v přípravném řízení.

Je třeba upozornit, že odstoupení od trestního stíhání není jediným odklonem, který je možno užít v řízení ve věcech mladistvých. Ustanovení § 69 zákona obsahující výčet druhů zvláštních způsobů řízení uvádí kromě odstoupení též podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání, na něž se však užije obecná úprava trestního řádu. Také podmíněné odložení podání návrhu na potrestání najde své uplatnění v řízení ve věcech mladistvých, přestože v uvedeném výčtu chybí. Právním základem pro jeho použití bude ustanovení § 1 odst. 3 zákona, které říká, že „pokud tento zákon nestanoví jinak, užije se na toho, kdo v době činu nepřesáhl osmnáctý rok věku, obecných právních předpisů“.

---

⁴⁴ ŠÁMAL, P. a kol. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004., s. 667

⁴⁵ Tamtéž, s. 643.

ZÁVĚR

Právní úprava týkající se poškozeného je zakotvena v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Tento právní předpis, který je platný téměř padesát let, prošel za toto období řadou novelizací. Platná právní úprava tedy považuje za poškozeného toho, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda. Takto vymezený poškozený potom vystupuje jako jedna z procesních stran trestního řízení, která disponuje značným rozsahem práv. Práva poškozeného se liší podle toho, zda poškozený má nárok na náhradu škody způsobenou trestným činem (když vystupuje jako subjekt adhezního řízení) a na poškozeného, který tímto právem nedisponuje. Za základní a nejvýznamnější právo poškozeného lze považovat právo být poučen o svých právech.

V rámci vývoje trestního řízení došlo po roce 1989 obecně k zjednodušení řízení, vyřízení bylo zbaveno formalismu. Nově byl zaveden institut trestního stíhání se souhlasem poškozeného a došlo k rozšíření možnosti opravných prostředků poškozeného.

Z hlediska historického vývoje je jednoznačné, že dochází k posílení postavení poškozeného v trestním řízení, rozšíření definice škody, práv náležejících poškozenému. Do budoucna lze počítat s ohleduplnějším zacházením osob poškozených, k ochraně informací týkajících se nezletilých poškozených a obecně k citlivějšímu zacházení s informacemi osob poškozených.

Závěrem lze shrnout, že přes všechny výtky lze rozsah procesních oprávnění poškozeného považovat v podstatě za dostatečný. Bylo by mylné se domnívat, že oprávnění poškozeného musí být na stejné úrovni jako oprávnění osoby, proti které se řízení vede, což je požadavkem z hlediska ekonomiky a efektivity řízení fakticky nemožným. Adhezní řízení je pouze řízení přílnuté k trestnímu řízení, není proto možné, aby měli poškozený a obviněný-obžalovaný naprosto stejná práva. Za dostačující považují situaci, kdy poškozený disponuje takovými právy, jež ho nestaví do výrazněji nevýhodného postavení oproti osobě, proti níž je řízení vedeno. S jistou shovívavostí si troufám tvrdit, že současná právní úprava takovou situaci poškozenému poskytuje až na určitý počet nedostatků a mezer, na které v práci poukazuji. Na tomto místě bych zmínil některé nejvýznamnější z nich.

Za prvé, je to velmi nedostatečná úprava rozhodování ve formě trestního příkazu, která podle mého názoru rozporuje Listinu základních práv a svobod. Vzhledem k tomu, že zákon nedává poškozenému právo (a soudu odpovídající povinnost) být informován o zamýšleném rozhodnutí formou trestního příkazu, znemožňuje mu uplatnit práva, která mu ze zákona náleží. Například v tomto případě nemá poškozený žádnou šanci změnit či upřesnit požadovanou výši škody, jako by měl, kdyby se rozhodovalo rozsudkem. A k tomu všemu poškozený není osobou oprávněnou k podání odporu proti trestnímu příkazu, přestože i tato forma rozhodnutí se ho bezprostředně týká. Tato úprava, domnívám se, porušuje ústavně zaručenou rovnost stran a tím i právo na spravedlivý proces. Je tedy více než nezbytné začlenit do trestního řádu nejen právo odporu poškozeného proti trestnímu příkazu, ale také právo na informace o záměru soudu rozhodnout trestním příkazem.

Nedostatečná je též úprava vyrozumívání poškozeného či svědka o nebezpečí hrozícím v souvislosti s legálním či nelegálním pobytem obviněného (odsouzeného) na svobodě. Informace jsou poskytovány pouze na žádost poškozeného nebo svědka, který si hrozící nebezpečí musí uvědomovat, po předchozím poučení orgánu činného v trestním řízení, shledá-li tento, že poškozenému či svědkovi hrozí nebezpečí. Chybí ustanovení o poskytování informací ex offio a ani včasnost vyrozumívání není zdaleka zajištěna.

Vhodným by bylo též zavést institut soukromoprávní žaloby pro některé trestné činy. Tato úprava by ovšem vyžadovala poněkud rozsáhlejší novelizaci.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam literatury

- [1.] BEDNÁŘ, J. *Postavení poškozeného v trestním řízení zejména s přihlédnutím k novým institutům trestního řádu*. Praha : Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 1998. 114 s.
- [2.] CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha : Linde, 2006. 871 s. ISBN 80-7201-594-X.
- [3.] JELÍNEK, J. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1998. 190 s. ISBN 80-7184-618-X.
- [4.] JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou a předpisy souvisejícími : v úplném znění*. 23. aktualiz. vyd. Praha Linde, 2005. 1015 s. ISBN 80-7201-560-5.
- [5.] JELÍNEK, J., SOVÁK, Z. *Rozhodnutí ve věcech trestních*. Praha : Eurolex Bohemia, 1999. 259 s. ISBN 80-9027-520-6.
- [6.] KALLAB, J. *Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské*. Praha : Melantrich, 1935. 337 s.
- [7.] KOLEKTIV PRACOVNÍKŮ KATEDER TRESTNÍHO PRÁVA PRÁVNICKÝCH FAKULT V PRAZE A V BRATISLAVĚ. *Trestní řízení (nástin učebnice)*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1986.
- [8.] KRATOCHVÍL, V., MUSIL, J., ŠÁMAL, P. *Kurs trestního práva : trestní právo procesní*. 2. přeprac. vyd. Praha : C. H. Beck, 2003. 1079 s. ISBN 80-7179-678-6.
- [9.] KRATOCHVÍL, V., MUSIL, J., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva : trestní právo procesní*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. 1166 s. ISBN 978-80-7179-572-8.
- [10.] NOVOTNÝ, O. a kol. *Trestní právo hmotné, sv. 1, obecná část*. 2. přeprac. vyd. Praha : Codex, 1995. 303 s. ISBN 80-9016-832-9.
- [11.] RŮŽIČKA, M., PÚRY, F., ZEZULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. 730 s. ISBN 978-80-7179-559-9.
- [12.] STORCH, F. *Řízení rakouské trestní, I. díl*. Praha : J. Otto, 1887.
- [13.] ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád : komentář, I. díl*. 5. dopl. a přeprac. vyd. Praha : C. H. Beck, 2005. 1432 s. ISBN 80-7179-405-8.
- [14.] ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád : komentář, I. díl*. 6. dopl. a přeprac. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008. 1501 s. ISBN 978-80-7400-043-0.
- [15.] ŠÁMAL, P. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 1043 s. ISBN 80-7179-829-0.

Seznam odborných článků

- [1.] GRUS, Z. *Rozhodování o náhradě škody v adhezním řízení*. Trestněprávní revue 7/2004, s. 204.
- [2.] JELÍNEK, J. *K rozhodování o náhradě škody v trestním řízení*. Socialistická zákonost 6/1989.
- [3.] JELÍNEK, J. *Postavení poškozeného v trestním řízení – možnosti zdokonalení právní úpravy nejsou vyčerpány*. Kriminalistika 2/2003, s. 114.
- [4.] JELÍNEK, J. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže a základní zásady trestního řízení*. Kriminalistika 4/2003, s. 257.
- [5.] LÁTAL, J. *Náležitosti řádného uplatnění nároku na náhradu škody poškozeným v adhezním řízení*. Právní rozhledy 10/1994, s. 345.
- [6.] PETŘÍČEK, L. *K postavení poškozeného v trestním řízení*. Bulletin advokacie 6-7/2002, s. 67.
- [7.] VANTUCH, P. *K informování poškozených a svědků trestného činu o odsouzeném (obviněném)*. Trestněprávní revue, 1/2005, s. 16.
- [8.] VANTUCH, P. *K oprávnění poškozeného nahlížet do spisů ve stadiu postupu před zahájením trestního stíhání*. Trestněprávní revue 6/2005, s. 146.

Seznam citovaných právních předpisů a judikátů

- [1.] Usnesení Předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, v platném znění.
- [2.] Zákon č. 119/1873 ř. z., jímž se uvádí trestní řád.
- [3.] Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění.
- [4.] Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění.
- [5.] Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění.
- [6.] Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, v platném znění.
- [7.] Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, v platném znění.
- [8.] R 15/1966.
- [9.] R 55/1971.
- [10.] R 29/1974.
- [11.] R 13/1987.
- [12.] R 16/1993.